

QUÈ PODEM DETECTAR A TRAVÉS DEL DIBUIX INFANTIL?

Noms: Sol i Lluna

2n de Batxillerat Humanístic-Social

Curs: 2018-2019

ABSTRACT

CAS

En nuestro trabajo de investigación, hemos querido analizar algunos dibujos de una figura humana hechos por niños de cinco, seis y siete años aproximadamente, para poder deducir así si padecen de un desajuste entre su edad mental y su edad cronológica o si, por lo contrario, estas están equilibradas. Además, también hemos observado y comentado algunas de las posibles causas de este desajuste existente en varios niños y también las repercusiones que tienen en ellos.

ENG

In our research work, we wanted to analyze some drawings of a human figure made by children of five, six and seven years approximately, to be able to deduce if they suffer from a mismatch between their mental age and their chronological age or if, on the contrary These are balanced. In addition, we have also observed and commented on some of the possible causes of this imbalance in several children and also the repercussions they have on them.

0. SUMARI

1. INTRODUCCIÓ	4-5
2. PART TEÒRICA	6-37
2.1. EL NEN DELS 5 ALS 7 ANYS	
2.2. TEORIES I MODELS	
2.2.1. MODEL CONSTRUCTIVISTA: Piaget	
2.2.2. MODEL DE WALLON	
2.3. EVOLUCIÓ DEL DIBUIX SEGONS LOWENFELD	
2.3.1. ETAPA PREESQUEMÀTICA (4-7 ANYS)	
2.4. GÈNESI DEL DIBUIX AMB TEMA	
2.4.1. TEST DIBUIX DE LA FIGURA HUMANA DE GOODENOUGH	
2.4.2. TEST HTP	
2.4.2.1. ANÀLISI DIBUIX DE LA PERSONA	
3. PART PRÀCTICA	38-100
3.1. ANÀLISI DELS DIBUIXOS	
3.2. ENTREVISTA PSICÒLOGA INFANTIL	
4. CONCLUSIONS	101-102
5. BIBLIOGRAFIA	103
6. WEBGRAFIA	104
7. GLOSSARI	105-109

ANNEXOS

1. INTRODUCCIÓ

A l'hora d'escollir sobre què fer el nostre treball de recerca, qui va tenir la idea principal va ser la Lluna, perquè ella, en un futur, s'hi voldrà dedicar a l'educació infantil. En un principi era una idea molt poc definida però volíem enfocar-nos en l'educació i la pedagogia. A més, tot just va coincidir que les mares de les dues són mestres i vam pensar que podrien cobrir algunes de les necessitats que acabaríem tenint a l'hora de fer-lo.

Ens va costar molt aprofundir i centrar-nos en un tema concret, ja que aquest àmbit és molt ampli i té moltes opcions per escollir. Vam divagar entre la tria de diversos temes, com ara les sèries de dibuixos animats per a nens, conductes negatives en aquests, el joc dels nens i altres més. Per sort, la nostra tutora va saber orientar-nos cap al tema del dibuix. Fins a finals d'estiu, però, no hem tingut gens clar en quin dibuix centrar-nos, ja que no sabíem que era un tema en el qual també podíem divagar tan àmpliament. Això és degut al fet que cada dibuix (casa, arbre, persona, etc.) ens dóna una informació o un altre. Vam trobar més interessant el dibuix de la persona, ja que és el que se centra més en la part cognitiva i no tant en l'emocional, que és el que més ens interessava finalment.

Un cop concretat del tot el tema, vam decidir que l'objectiu del nostre treball de recerca seria demostrar que es poden detectar desajusts en l'edat cognitiva i l'edat cronològica d'una persona analitzant, simplement, el seu dibuix d'una figura humana. Com que volíem treballar centrant-nos en nens, com prèviament hem dit, però hi ha un ampli rang d'edats, vam decidir fer-ho amb nens de P-5, primer de primària i segon de primària (de 5 a 7 anys aproximadament).

Com cada edat és un món, a la part teòrica veureu que hem treballat amb diverses teories de molts psicopedagogs diferents i altres personatges importants experts en aquest àmbit.

El títol del treball, hem decidit que consisteixi en una simple pregunta que és molt genèrica en comparació del que és realment l'estudi que hem fet.

Els mètodes que hem emprat a l'hora de fer el nostre TR i treballar en aquest camp han sigut força diversos. En primer lloc hem treballat i hem analitzat dibuixos de la figura humana fets per nens de dos centres educatius diferents. També hem tingut el plaer i la sort de poder entrevistar a una psicòloga infantil professional que ens ha ajudat a endinsar-nos encara més en aquest món.

Com que hem treballat amb termes especialitzats, ens ha semblat necessari afegir un glossari que hem adjuntat al final del treball escrit

Tot i que ha estat un treball força difícil i que ha necessitat molta dedicació, l'hem fet amb moltes ganes, ja que era un tema que ens interessava i entusiasmava a les dues. Esperem de tot cor que valoreu el treball i que gaudiu d'ell.

2. PART TEÒRICA

2.1. EL NEN DELS 5 ALS 7 ANYS

En aquest punt expliquem com és el comportament d'un nen amb l'edat mental i l'edat cronològica equilibrades o ajustades entre aquestes edats.

El nen de 5 anys¹

Conducta adaptativa:

La relativa maduresa motriu del nen de cinc anys es reflecteix en la forma lliure i adaptativa en la qual resol problemes simples que impliquen relacions geomètriques i especials.

Altres habilitats característiques resten sobre una capacitat comparable de percepció d'ordre, forma i detall. Quan fa el dibuix d'un home, per exemple, aquest mostra diferenciació a les parts i cert aspecte de cosa determinada, des del cap fins als peus. Al **dibuix** incomplet d'una **persona** li afegeix ulls i, fins i tot, orelles. En cas d'una bandera, traça el pal, les franges i les estrelles (o símbols): és realista. Quan el nen/a pinta o dibuixa, la idea sempre precedeix a l'obra sobre el paper.

Llenguatge:

El nen de cinc anys està molt més avançat que el de quatre: parla sense articulació infantil. Les seves respostes són més concises, breus i ajustades al que es pregunta. Les seves pròpies preguntes són més escasses i serioses. Les preguntes de Cinc tenen més sentit que les de Quatre. El seu vocabulari s'ha enriquit amb diversos centenars de paraules i l'ús és més precís i depurat.

Conducta personal-social:

Cinc gaudeix d'una independència i de valdre's per si mateix, relatives dins la seva capacitat. A casa és obedient i es pot confiar en ell. Amb els companys de joc més petits que ell i amb els germanets, es mostra protector. Prefereix el joc associatiu que els de tipus solitari i paral·lel. La seguretat en si mateix, la confiança en els altres i la conformitat social són els trets personal- socials cardinals als cinc anys.

El nen de 6 anys¹

Expressió emocional:

El nen es troba en un estat més o menys constant de tensió i, fins i tot, de fermentació emocional.

Les seves reaccions emocionals reflecteixen tant l'estat del seu organisme com la sensibilitat d'aquest a l'ambient que l'envolta. Cap als sis anys, i més encara cap als sis i mig, la conducta del nen comença a perdre rigidesa; es torna més susceptible als canvis de direcció, tant els motivats interiorment com els estimulats des de l'exterior.

Personalitat:

Sis és el centre del seu propi univers. Vol i necessita ser el primer, el més estimat, vol ser elogiat, vol guanyar. Creu que la seva forma de fer les coses és la correcta i vol que els altres facin les coses d'aquesta mateixa manera. No sap perdre amb dignitat ni acceptar crítiques. No l'importa especialment agradar als altres, però sabrà agradar als altres per agradar-se a si mateix.

Sis és la seva pròpia persona, unilateral i imperiosa. Opera amb una predisposició dirigida cap a si mateix. És autoritari, vol que les coses es facin com ell diu, domina una situació i està sempre disposat per aconsellar.

Relacions interpersonals:

Cap altre període planteja majors exigències al sentit de la perspectiva i al sentit de l'humor. Si la mare reconeix el caràcter transicional d'aquesta conducta tan intensa, el nen es torna molt més dòcil i molt menys irritant. Sí pel contrari, els seus esclats troben una sensibilitat exacerbada, la vida se li fa molt més complicada. I la mare hauria, prudentment, d'economitzar els seus sentiments.

¹ ARNOLD GESELL, *El niño de 5 a 6 años*, Ediciones Paidós Ibérica S.A., Barcelona, 1967.

El nen de 7 anys²

Particularitats:

Quan l'infant passa al grup anomenat preparatori (que comprèn nens de sis a set anys) es troba en una situació especial atès que és conscient que és al llindar d'una nova vida: la vida escolar. Aquesta situació, nova per a l'infant, li facilita el desenvolupament d'hàbits d'autocontrol i d'organització.

Tots els processos psíquics (sensacions i percepcions, pensament, memòria, atenció, sentiments, etc.) evolucionen de manera molt activa en el transcurs de les activitats com el joc i els diferents hàbits, les arts plàstiques (dibuix i modelatge, dansa i cant), activitats que hauran de ser supervisades i orientades per un pedagog.

Educació mental:

És important que l'educació mental i l'aprenentatge de l'infant evolucionin, és a dir, que s'enriqueixin. Sovint els coneixements i les emocions que adquireix l'infant són formals i superficials. Fa la impressió que l'infant coneix moltes coses i les aprèn, però resulta que darrere de les paraules no existeix un contingut real.

Els objectius que planteja l'educació mental de l'infant s'aconsegueixen a través dels períodes d'activitat regular i a través de la vida quotidiana en produir-se la lliure comunicació entre els adults i l'infant o entre els nens mateixos, en els jocs, en els treballs, etc.

L'infant ha d'aprendre a desenvolupar les seves activitats abans del seu ingrés a l'escola.

Per tal de desenvolupar el pensament dels nens, l'educadora els formula preguntes que activin els seus coneixements i les seves experiències. És molt important d'ensenyar els infants que usin les formes més generalitzades d'activitat mental. Per exemple, abans de descriure un objecte convé de dibuixar-lo; l'infant fa un senyal amb la mà enlaire tot dibuixant els contorns i, amb l'ajuda de l'educadora, determina els punts principals de suport de l'objecte. D'aquesta manera la percepció de l'infant serà més precisa, és a dir, se li formarà una noció veraç referent a l'objecte, a la seva destinació i la qualitat del material del qual és fet.

² N. M. AKSARINA, *L'educació dels infants fins als 7 anys*, AAPSA Rosa Sensat, Barcelona, 1983. Pàgines 230-237.

Educació dels valors morals:

Els hàbits d'una bona conducta són la base sense la qual no és possible la formació de les qualitats morals.

Són coneguts els casos d'aparició de formalisme moral en nens de 6-7 anys, quan el nen parla amb eloqüència sobre la necessitat de treballar bé, fins i tot intenta donar instruccions als altres nens, però a ell mateix no li agrada el treball i no sap acabar els treballs habituals que li són recomanats i que són necessaris, tant per a ell com per als altres.

Tanmateix, és indispensable de mantenir una actitud delicada amb els infants, respectar la seva personalitat i tenir presents les seves necessitats, les seves peticions o els seus desitjos quan siguin raonables.

La família és la primera i la principal escola de l'educació moral de l'infant. Per això és tan important que els punts de vista dels seus membres, la seva conducta i les relacions mútues corresponguin a les normes de la societat.

2.2. TEORIES I MODELS³

2.2.1. Model constructivista: Piaget

Per a Piaget l'esquema la unitat bàsica del funcionament cognitiu i l'ingredient elemental de les formes de pensament, des de les més elementals fins a les més complexes

Quan el nen neix, apareixen els primers esquemes, com la capacitat de xuclar el pit de la mare. Primer ho fa d'una manera, diguem-ne poc organitzada i, gradualment va construint, en esquemes més amplis, la capacitat de fer-ho d'una manera més adient. I així amb els altres reflexos que el nen va adquirint: defecar, orinar... Al començament no té cap control del moviment o postura del cap, ni d'altres moviments que fa. Però cada vegada aquests moviments es van organitzant més. D'aquests primers esquemes, en diu *esquemes reflexos*.

Més endavant sorgeixen els *esquemes d'acció*. Es donen des del moment en què el nen ja no es limita a respondre reflexament a qualsevol classe d'estimulació, sinó que cerca resposta a les seves necessitats. Comença a moure els ulls cercant una cosa que li ha cridat l'atenció. Més endavant comença a intentar moure's, ni que sigui d'una manera molt poc eficaç, per agafar un objecte que és a una certa distància. En un tercer moment, aquests esquemes es van fent més complexos i integrats. Ja es pot parlar d'*estructures de coneixement*. Finalment, al moment en què comença a entrar en funcionament la lògica, parlem de les *operacions mentals*, que, com veurem més endavant, s'estructuren en operacions *lògiques* i operacions *formals*.

Com i per què succeeix això?

El procés principal és el procés d'*equilibrament*. Cada progrés del nen en el seu desenvolupament intel·lectual prové d'un desequilibri. Per mitjà dels processos mentals que estudiarem de seguida, aconseguim l'equilibri, que es trenca immediatament per iniciar un altre procés d'equilibrament. Cada ruptura de l'equilibri, cada forma de desenvolupament, comporta un seguit de reaccions que tendeixen a restaurar l'equilibri. En aquesta explicació, Piaget utilitza els mateixos termes que la termodinàmica i també la biologia: la *regulació constant dels estats de desequilibri* per aconseguir un equilibri més perfecte.

³ PERE CASTELLVÍ I MASJUAN, *Psicologia del pensament*, Edicions Proa/Universitat Ramon Llull, Barcelona, 1997. Capítol 3: *Esquemes i estructures. El procés d'adaptació*. Això es realitza a través de dues funcions: l'organització i l'adaptació.

L'*organització* és la funció constant de poder ordenar, jerarquitzar i integrar tots els esquemes i les estructures que hom posseeix. Aquesta organització funciona i es realitza al llarg de tota la vida, de tots els períodes evolutius.

L'*adaptació* és la capacitat d'orientar-se vers nous esquemes a partir de les noves relacions continuades amb l'ambient. Es pot definir com la utilització del medi en funció dels interessos propis. És un element essencial dins la teoria de Piaget. Articula en dos processos diferents: l'*assimilació* i l'*acomodació*.

- L'*assimilació* és el conjunt organitzat d'accions per a incorporar nous objectes als esquemes o estructures ja existents. Aquest conjunt d'accions sempre troba resistències i provoca desajustaments.
- Aquests desajustaments són compensats per l'*acomodació*, que és la reorganització de les accions, dels esquemes i de les estructures ja existents, per assolir un nou equilibri després dels desequilibris anteriors.

Marie Anne Pulasky ho explica així:

“Per a Piaget l'*adaptació* és l'essència del funcionament intel·lectual. Hem estat durant molt de temps familiaritzats amb l'*adaptació* en el sentit darwinian de “supervivència dels adaptats”. Però per a Piaget la paraula significa quelcom més que supervivència: vol dir *modificar allò que ens envolta per a les mateixes finalitats*.”

L'*adaptació* té una doble naturalesa: consisteix en processos bessons que progressen contínuament en tots els organismes vius. L'*assimilació* és un procés d'admissió que és alhora de sensació, de nutrició o d'experiència. És el procés mitjançant el qual incorporem coses, persones, idees, costums i gustos a l'activitat que ens és pròpia. Per exemple, en sentir parlar la gent que l'envolta, l'infant aprèn les inflexions, les frases, el significat del llenguatge, molt abans de ser capaç de fer-ne ús per si mateix. Assimila tot allò que sent i gradualment ho converteix en cosa seva.

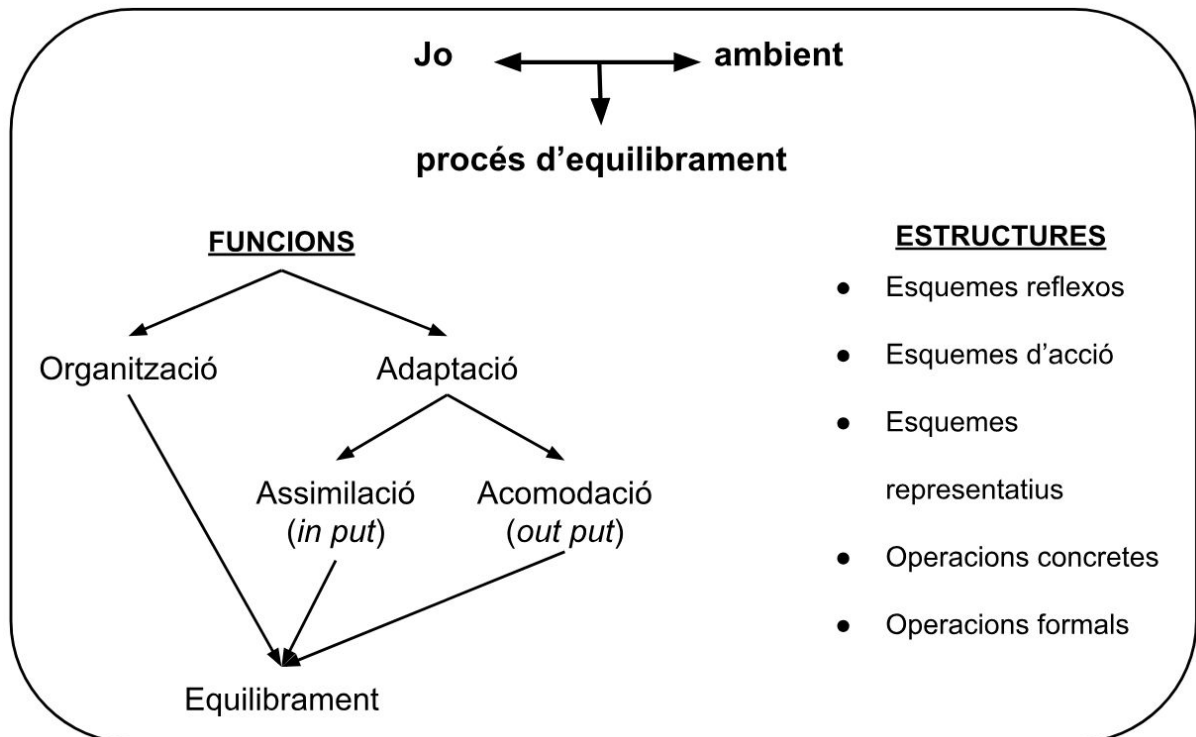
L'*assimilació* es troba constantment equilibrada per l'*acomodació*, el procés continuat d'ajustament per a entrar en contacte amb el món que l'envolta. Així l'infant que escolta comença a barbotejar la resposta en les converses que es produeixen al seu entorn i, gradualment, s'aproxima a les paraules que ha assimilat.”

De l'assimilació en diu també *in put* i de l'acomodació *out put*.

El procés es resumeix així: l'organisme tendeix a estar en equilibri amb relació amb l'ambient. Cada nova adquisició produeix un desequilibri; el procés de continus ajustaments mitjançant l'assimilació i l'acomodació constitueix un procés d'equilibrament, que es va repetint al llarg de la vida, amb estructures cada vegada més complexes i organitzades.

Resumim-ho tot en un esquema:

ETAPES

Utilitzem la teoria que proposa el mateix Piaget en *Seis estudis de psicologia*.

__Entre el naixement i els dos anys, mitjançant el procés d'adaptació, es va produir una evolució dels primers esquemes reflexos fins a esquemes d'acció com més va més sofisticats. Tot això constitueix el *període sensoriomotor*.

__Cap al final del segon any apareix la funció simbòlica, que fa que els esquemes d'acció propis de la intel·ligència sensoriomotriu es puguin convertir en esquemes representatius, és a dir, en esquemes d'acció interioritzats. Es poden considerar preconceptes. És per això que es parla de *període preoperatori*, que va fins a 6-7 anys. Una característica d'aquest període és, com veurem, l'adquisició de la funció simbòlica.

__A partir d'aquest moment, cap a 8 anys, els esquemes representatius es comencen a organitzar, respectant una sèrie de lleis o regles. Per això es parla d'*operacions*, que són esquemes d'acció interioritzats que s'agrupen en totalitats –els agrupaments elementals d'operacions concretes–. Però no s'escapen de la relació del subjecte amb els objectes. Per això es parla del *període d'operacions concretes*.

__Únicament vers 11 anys aquests esquemes comencen a deslligar-se de la naturalesa concreta. És llavors quan el subjecte comença també a deslligar-se d'allò concret i pot fer representacions, no d'objectes, sinó d'altres representacions. Pot arribar a obtenir conclusions a partir d'hipòtesis sense necessitat de tenir davant els objectes. És el *període d'operacions formals*, que va fins a 15-16, segons Piaget.

resumint

1. 0-2 anys: Període sensoriomotor: esquemes reflexos i d'acció.
2. 2-7 anys: Període preoperatori: organització d'esquemes representatius interioritzats.
3. 8-11 anys: Període d'operacions concretes: operacions vinculades als objectes.
4. 11-16 anys: Període d'operacions formals: operacions desvinculades dels objectes.

La distinció entre les diverses etapes es regeix per uns criteris que va formular el mateix Piaget i que reproduïm aquí:

- L'ordre de la seqüència de les etapes és constant, encara que cronològicament no sempre coincideixin exactament amb les edats que proposa Piaget.
- Les activitats de cada etapa formen un conjunt, però poden donar-se deformades.
- Les etapes són inclusives: cada una s'integra en les estructures de la següent.
- La transició d'una etapa a l'altra és gradual, no hi ha talls ni salts bruscos.
- Cada etapa comença a preparar-se en un desequilibri; les operacions d'adaptació –assimilació i acomodació– fan que al final de l'etapa s'hagi aconseguit l'equilibri corresponent, que es tornarà a trencar per iniciar una nova etapa.

2.2.2. Model de Wallon

Algunes característiques fonamentals del seu pensament:

La persona com a unitat

Una característica fonamental del seu plantejament és la seva preocupació per l'estudi de la persona com una unitat. A partir de Descartes, amb la seva divisió de la persona en ànima i cos, els psicòlegs es van polaritzar entorn de dos focus: l'ànima –rep el nom de *consciència*– i el cos. Hi ha psicòlegs més organicistes i de més metal·listes. Wallon diu que no ens hem de posar amb eclecticisme al mig d'aquestes dues orientacions, sinó unificar-les. La persona és una: l'organisme i la ment pertanyen a la mateixa unitat.

Quan evolutivament els antecessors dels homes van ser capaços de reconèixer el segon sistema de senyals –el llenguatge– van començar a ser homes, però amb una totalitat i unitat. Allò orgànic i social funcionen conjuntament, intercomunicadament: el creixement i el desenvolupament del cervell fa que l'home funcioni millor en la seva relació, i aquesta relació fa que orgànicament funcioni també d'una determinada manera.

“L'home és un ésser biològic, un ésser social, i és una sola i única persona. L'objecte de la psicologia és conèixer la identitat de l'home sota els seus diferents aspectes. No una identitat uniforme i universal, sinó, al contrari, els efectes indefinidament variables de les lleis que regulen les seves condicions d'existència.”

En l'evolució psicològica del nen es complementen mútuament factors de caure biològic i factors de caràcter social. Dels primers depèn el creixement, el control de la motricitat, etc., i dels segons, comportaments com el llenguatge. És clar que per a adquirir el llenguatge es requereix un grau determinat de maduració psicològica, però l'origen del llenguatge no és biològic sinó social.

Retrat de Henry Wallon

La dialèctica organisme - medi

Ja hem encetat aquest tema en el punt anterior. És aquí on es veu el seu plantejament metodològic de caràcter marxista. Per a ell, el desenvolupament funciona dialècticament. La història de cada persona és la història d'un determinat funcionament dialèctic entre allò orgànic i allò social. Interactuen mútuament al llarg de tota l'evolució i de tota la vida. Les relacions que els humans establim amb el medi són relacions dialèctiques: transformem la naturalesa, però la naturalesa ens transforma per la mateixa i per les transformacions que hi hem introduït.

El medi és el complement indispensable de l'ésser vivent, que respon a les seves necessitats en un primer moment fisiològiques i, més tard, psicològiques; per tant, es donen transformacions mútues, encara que mai no es dona una apropiació total, rigorosa, entre l'ésser i el medi.

LA FORMACIÓ DE LA PERSONA: PSICOLOGIA GENÈTICA

El jo social

El 1946, afirmà que l'individu és un ésser essencialment social com a conseqüència genètica. Al cap d'un any –després d'una crítica de Piaget– ho va matisar dient: *“Potser és exagerat dir que el nen des del naixement és un ésser social. No obstant això, depèn en tot de l'ambient humà que l'envolta depèn sobretot de les seves atencions per a sobreviure... Les primeres relacions no són amb el món físic... són relacions humanes”*, de manera que, sense ser un membre conscient de la societat, està totalment orientat cap a aquesta.

L'evolució de l'infant procedeix d'una socialització primerenca, sincrètica, amb l'ambient que l'envolta, de la qual es desprèn gradualment per conquerir la individualitat, si no que individualitat ve de sociabilitat, que es complementen dialècticament.

El paper de l'emoció

En aquesta dialèctica atribueix un paper primordial a l'emoció, que “constitueix un sistema d'expressió anterior al llenguatge articulat”.

Per a ell, les primeres relacions de l'infant amb l'adult corresponen al nivell de l'emoció. S'organitza entorn de les atencions que li presten els qui l'envolten. Les manifestacions afectives es converteixen en un mitjà segur per a obtenir satisfaccions, tant alimentàries com afectives. Lògicament, al començament, aquestes emocions són poc diferenciades. És tot molt global i sincrètic. A poc a poc es van diferenciant, sobretot a través d'una alternança emotiva, de la qual parlem més endavant, fins a arribar a l'autèntica personalització.

El mètode genètic

Wallon considera que la psicologia genètica és l'única manera d'abordar l'ésser humà sense parcel·lar-lo:

“La psicologia genètica no és un mètode particular per a estudiar els fets psíquics. Cal que recorri també a les disciplines i als mètodes més diversos. I malgrat això, posseeix unitat i autonomia.”

“Parteix d'allò més simple, és a dir, del que es troba en el primer lloc de la sèrie cronològica de transformacions, i cerca en aquesta successió el significat funcional de les formes més diferenciades o complexes.”

Aquesta genètica s'ha de buscar en un triple nivell: el del món vivent, el de l'espècie humana, el de l'individu. No perquè cregui en les recapitulacions filogenètiques, sinó perquè els factors biològics i socials es troben tan imbricats que només es poden investigar bé mitjançant l'estudi de l'evolució de l'animal i de l'evolució sociocultural de l'espècie humana.

Al primer nivell –filogènesi animal –ens fa conèixer el desenvolupament de certs aparells funcionals a través del que passa amb els animals.

Al segon nivell –filogènesi historicocultural –ens fa conèixer els progressos de l'ésser humà al llarg de la història.

Al tercer nivell –individual– la psicologia genètica estudia la transformació del nen en adult.

EL CONCEPTE D'ESTADI

Wallon, en definir els estadis, no es fixa en el temps, en els períodes, sinó en un tipus de relacions amb el medi que dominen en un determinat moment i que donen un estil particular al comportament del nen.

En dir que aquests tipus de relació dominen, vol dir que no són únic en aquest moment de la relació, sinó que d'una manera o una altra es donen sempre, abans o després en altres estadis, però que en aquest moment són dominants.

Els estadis no són compartiments tancats, sinó moments generals de desenvolupament que poden presentar anticipacions o regressions en moments determinats. Les activitats més primerenques són dominades a poc a poc per activitats més recents, les quals es van integrant.

Una altra característica és que van alternant les fases d'orientació centrípeta i les d'orientació centrífuga: les primeres van dirigides a l'edificació interna del subjecte –assimilació o diferenciació funcional–, mentre que les altres van dirigides més a la relació amb l'exterior –adaptació objectiva.

LES LLEIS DEL DESENVOLUPAMENT

Llei de l'alternança funcional

És la llei que d'alguna manera acabem d'explicar. Prové de la dialèctica del creixement. S'alternen les etapes *centrípetes* i *centrífugues*.

“Quan hom examina el desenvolupament del nen, s’han de tenir presents dues funcions diferents. La funció biològica de la infància és funció de creixement. El creixement comporta que l’organisme absorbeix la major part de les energies que es troben en perpètua mutació. És allò que s’ha anomenat la funció anabòlica, és a dir, la funció en virtut de la qual les energies que desenvolupen les reaccions vitals, en lloc de consumir-se en forma de treball, són d’alguna manera abassegades per l’organisme per a la seva pròpia construcció o en forma de reserva.”

Llei de la preponderància funcional i de la integració funcional

Entre els estadis no hi ha ni continuïtat d’una funció ni ruptura en passar d’un estadi a l’altre. El que hi ha és preponderància funcional; és a dir, que les diferents funcions van apareixent successivament substituint-se les unes a les altres, però sense desaparèixer del tot. Aquesta successió depèn de la maduració.

El pas d’un estadi a l’altre és determinat per la llei de la integració funcional. Cada estadi integra les funcions anteriors, organitzant un nou conjunt o estructura, en la qual els elements perden la seva individualitat; només adquireixen sentit en funció del conjunt. I cada funció va dirigida simultàniament cap a l’interior de la persona i cap a l’exterior. Les funcions no són suprimides, sinó integrades en altres funcions.

ELS ESTADIS

Els estadis definits per Wallon són:

1. L’estadi d’impulsivitat motriu (0-6 mesos)
2. L’estadi emocional (6-12 mesos)
3. L’estadi sensoriomotor (12 mesos-3 anys)
4. L’estadi del personalisme (3-6 anys)
5. L’estadi del pensament categorial (6-11 anys)
6. L’estadi de la pubertat i l’adolescència (12-15 anys)

2.3. EVOLUCIÓ DEL DIBUIX SEGONS LOWENFELD ⁴

Mitjançant l'observació del dibuix del nen, podem obtenir dades sobre el seu desenvolupament general, així com plantejar hipòtesis de compromís afectiu-emocional, intel·lectual, perceptiu i motor en les seves múltiples interferències.

L'expressió gràfica és una manifestació de la totalitat cognitiva i afectiva. Com més confia el nen en si mateix i en l'entorn, més s'arrisca a crear i a implicar-se amb el que fa. Com hem vist, el nen segur aconsegueix concentrar-se en l'activitat perquè les amenaces internes o externes no el pressionen. Aconsegueix deixar-se anar, creure en el que fa i identificar-se amb les seves representacions. No hi ha entrenament o exercici de coordinació motriu que el porti a expressar-se de manera creativa mitjançant el dibuix. I això és un gran perill. Per afrontar la seva ansietat o la de molts pares, certs professors "ensenyen" el nen a dibuixar, donant models per a ser copiats o modelats. El nen inhibeix la seva expressió lliure per atendre una sol·licitud de l'entorn, i el procés de desenvolupament es veu perjudicat. En l'avaluació és important que se sàpiga observar com estan presents la capacitat d'implicació, de concentració i de plaer en crear.

Moltes vegades, el dibuix lliure espanta el nen, perquè no està habituat a triar el que fa i sí a respondre al que esperen d'ell. Algunes vegades, el nen que fa exactament tot el que la mestra "ordenar", és precisament el que més necessita d'oportunitats per expressar-se, a l'estar ansiós per compensar una inseguretats interna amb una imatge favorable davant la mestra, vista com figura parental.

En el dibuix, com en el joc, una avaluació sintacticosemàntica permet veure l'organització subjacent als continguts, és a dir, com (sistemes lògics) el nen organitza la seva realitat (sistema de significació: el seu context espaciotemporal). L'anàlisi semàntica, per tant, comprova com se situa el nen davant de la vida, la significació que la vida té per a ell, percebent com a creador de la mateixa història o no.

Com hem vist, l'organització lògica recorre el camí de l'abstracció reflexiva. D'altra banda, el nen no organitza un món neutre, sinó un món que li resulta significatiu (Oliveira, 1992). Per tant, l'organització sintacticosemàntica forma un tot, on la lògica està subjacent i progressivament conscient per al subjecte.

Convé observar si el nen es percep com a agent constructor, si atribueix un significat personal als objectes dibuixats, si aconsegueix implicar-o no. Quan se sent amenaçat, en general busca un suport extern.

Aquesta ansietat pot dirigir-se aïlladament o conjunta a:

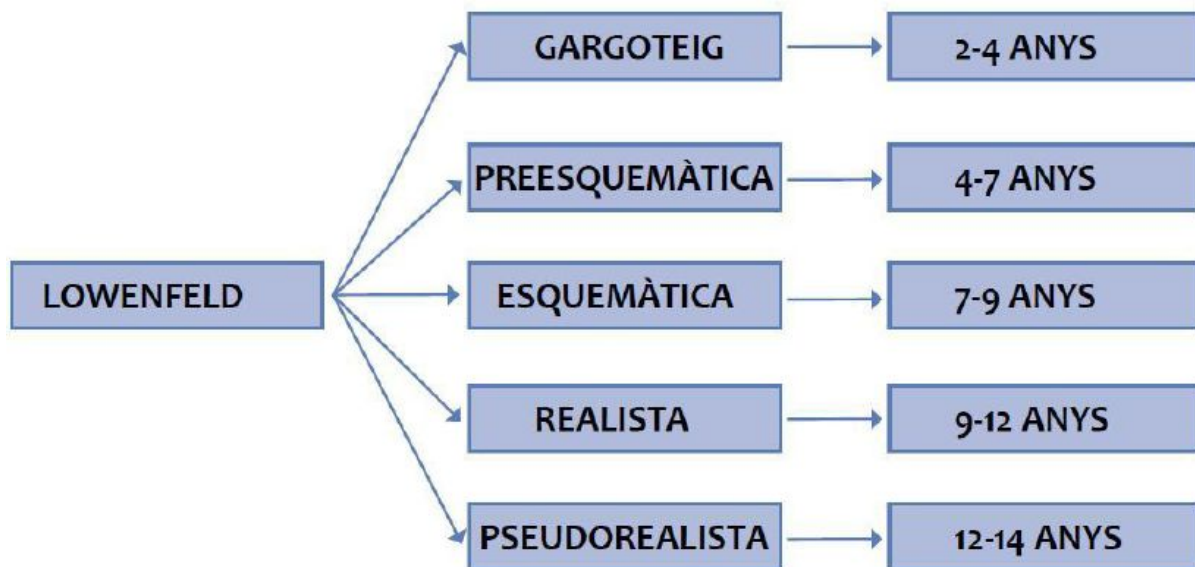
- La persona que està amb ell mentre dibuixa. Per exemple si:
 - Busca contactes pròxims (proximitat física) o distants (somriures i mirades), o a la inversa, s'aïlla y s'allunya negant la presència de l'altre.
 - Busca contactes verbals, confirmat després si és així com es fa; demana models per copiar idees que seguir.
- El mateix full de paper: busca suports físics i concrets, ja sigui per l'ús constant de regles o bé pel traç junt amb les vores del full;
- El mateix cos:
 - Manifiesta de vegades una tensió exagerada o inadequada, que es revela en el traç molt fort o molt lleu.
 - Té dificultat en dissociar el moviment de les mans o presentar sincinèsies.
- La mateixa representació gràfica:
 - Manifiesta dificultat per acceptar el mateix dibuix, és a dir, per acceptar-se, arribant inclús a la negació, ja sigui mitjançant l'ús constant de l'esborrador, rasant per sobre o cobrint el dibuix totalment;
 - Té dificultat en interpretar-se, mitjançant la repetició rígida, mecànica i estereotipada de figures;
 - Distorsió exagerada, èmfasi i ommissió de parts significatives del dibuix.

En grans línies, l'evolució del dibuix mostra, en la primera infància, tres grans conquestes estructurals del nen. La primera és quan percep la relació gest-traç, és a dir, quan que el traç és una resultant del seu moviment amb el llapis. La segona és quan comprèn que pot representar intencionadament un objecte de manera gràfica i, la tercera, quan aconsegueix organitzar aquestes representacions, formant tots significatius, primerament màgics i subjectius, i després, cada vegada més complexos, detallats i propers a la realitat objectiva. L'inici de la comprensió de la representació de la parla mitjançant l'escriptura es dona de manera concomitant amb aquesta última fase.

Aquest és el camí que el nen recorre des dels zero fins als sis anys i que reflecteix el pas del "que" sensoriomotor al "que" operatori, és a dir, el procés de presa de consciència de l'organització sistèmica de les representacions simbòliques de manera cada vegada més abstracte i objectiu. L'evolució del dibuix acompanyada així, el camí cap a l'escriptura, compresa pel nen com un tot coherent i simbòlic que representa el que es pensa i el que es parla.

2.3.1. Fase pre-esquemàtica (4-7)

És l'afirmació de la representació gràfica. És la fase posterior a l'etapa del gargot (començament de l'autoexpressió del primer al quart any). S'afirma la consciència de l'analogia entre la forma dibuixada i l'objecte representat. És a dir, es construeix de manera definitiva la relació gràfica significant-significat. Veiem aquí com la representació gràfica és molt més tardana que la lúdica i la verbal. Mentre que el joc simbòlic i el llenguatge estan ja ben organitzats, el joc gràfic comença ara a afirmar-se. El nen que ha construït grans escenes dramàtiques jugant, comença ara a organitzar els seus dibuixos representatius. Aquesta organització es dona la principalment mitjançant la combinació de formes circulars i longitudinals, formant figures recognoscibles. La representació de la figura humana evoluciona en complexitat i organització, seguint dos eixos principals: un de vertical (cefalo-caudal) i un altre horitzontal (proximodistals). La representació del cap es torna cada vegada més elaborada. Apareixen lentament els braços, les mans, els peus, moltes vegades amb diversos dits, radials, i de vegades el cos. A l'aproximar-se als set anys, el nen elabora ja un esquema corporal, amb traços dobles representant braços i cames.

L'elaboració de la figura humana està íntimament vinculada a la significació simbòlica que les diverses parts del cos tenen per a la seva història personal, per la manera com el nen es percep davant del món. Així, les omissions, enfosquiments o distorsions poden representar conflictes interns.

En aquesta fase, el nen encara no és capaç d'organitzar una representació gràfica formant un tot coherent. Dibuixa els objectes solts i la relació entre ells és subjectiva. Moltes vegades, ocupen posicions satèl·lits, gravitant al voltant de la figura humana. No hi ha preocupació per l'adequació del color a la realitat externa, la seva elecció és subjectiva i està vinculada a les emocions del viscut. La mida i la disposició dels objectes també obeeixen a criteris subjectius de valor. Al nen li agraden diverses formes i colors.

Quan avança cap al període operatori, organitza millor els seus dibuixos de manera coherent i objectiu. S'observa una creixent organització espacial anàloga a la de la realitat i una preocupació pels detalls i la fidelitat als colors, formes i proporcions reals. El dibuix va perdent el caràcter màgic i anímic que caracteritza el període preoperatori.

Del ritme sensoriomotor al símbol, del símbol a la progressiva comprensió de la totalitat operatòria, l'evolució del dibuix manifesta el procés d'estructuració mental.

⁴V. BARROS DE OLIVEIRA I NADIA. A. BOSSA (COORD.), *Evaluación psicopedagógica de 0 a 6 años*, NARCEA S.A. EDICIONES, Madrid, 2001. Capítol 1: *El juego y el dibujo del niño*, pàgines 35-39

2.4. GÈNESI DEL DIBUIX AMB TEMA⁵

El desenvolupament de les operacions mentals pròpies del dibuix pot ser observat sota dos aspectes:

- El desenvolupament de la representació mental per adquisició lenta de detalls, i, sovint, per mutacions brusques que fan assolir fites noves i més riques pel que fa a la integració d'aquests detalls.
- El desenvolupament de la coordinació mental en alliberar primer d'un nivell sincrètic, després d'un nivell analític, fins a arribar a un nivell sintètic.

El dibuix del nen és, en efecte, cada vegada més fidel a un model i més ric en reproduccions detallades del que el model porta amb si, en un conjunt que cada vegada està millor estructurat. Per tant, la mesura del desenvolupament del dibuix serà factible tenint en compte la riquesa numèrica dels elements reproduïts, la seva fidelitat al model i l'organització d'uns elements respecte d'altres.

Els diferents estadis de l'evolució del dibuix en el nen se situen en funció de la qualitat del realisme de la seva reproducció:

- **Realisme fortuït:** Interpretació a posteriori, sovint a propòsit d'uns gargots. A partir dels 18 mesos aproximadament.
- **Realisme frustrat:** Existeix la intenció de ser realista, però encara no hi ha possibilitats de ser-ho. A partir dels 2 anys aproximadament.
- **Realisme intel·lectual:** Dibuix de les coses tal com el nen les concep, noció del model intern expressat mitjançant una forma que li és familiar. De 3 a 6 o 7 anys aproximadament.
- **Realisme visual:** Dibuix de les coses tal com es veuen. L'essencial està ja adquirit al voltant dels 12 anys. La seva adquisició comença a partir dels 6 o 7 anys aproximadament. Els progressos ulteriors no són més que de precisió.

⁵ SIMONE BOURGÈS, *TESTS PARA EL PSICODIAGNÓSTICO INFANTIL Elección e interpretación de pruebas*, Editorial Original: Delachaux et Nistlé, Neuchâtel-París, 1979. Editorial espanyola: © Cincel S.A, Madrid, 1980. Pàgines 45-54

L'estadi del realisme intel·lectual comporta característiques particulars:

__ **Transparència:** El nen reproduïx certs elements del dibuix que normalment haurien d'estar amagats; per exemple, el melic i les cames sota la faldilla; arrels d'una planta en un test o sota terra, una casa tancada amb gent a dins. La transparència comença a desaparèixer cap als 8 o 9 anys i ha desaparegut totalment als 12 o 13 anys.

__ **Reducció:** El nen vol dibuixar tot l'essencial reduint diversos plans: per exemple, la taula o el cotxe tindran les potes o les rodes en el mateix pla que la resta del dibuix; a l'exterior del centre del dibuix dels personatges estaran dibuixats igualment sense perspectiva, i fins i tot eventualment, amb el cap cap avall, si estan asseguts al voltant d'una taula i donen l'esquena.

__ **Narració gràfica:** El nen representa en una sola imatge nombrosos elements d'una història que apareixen en moments diferents. L'heroi pot fins i tot estar representat diverses vegades en un mateix quadre.

__ **Canvis de punts vista, d'orientació.**

__ **Confusió.**

Alguns aprenentatges segueixen la corba del creixement mental. L'observador percep sobretot les metes successives que el nen va assolint; cada nivell que s'assoleix està precedit d'una fase d'estancament o de regressió. Aquesta regressió és, en aquest cas, normal, i té relació amb les últimes adquisicions perquè són les més fràgils. Els diferents estadis del realisme se superposen d'aquesta manera amb els altres, sense que els límits d'edat siguin determinants. Només es pot afirmar que un nen molt dotat tindrà un desenvolupament més ràpid i que, passats els 12-13 anys, la socialització arribarà al seu punt culminant, permetent difícilment el fet de seguir utilitzant el dibuix per apreciar el nivell de desenvolupament mental.

PROVES:

Per determinar un nivell de desenvolupament mental, era indispensable establir una norma a partir d'un grup de contrast. La còpia de dibuixos geomètrics semblava insuficient per circumscriure millor la riquesa, la fidelitat i l'estructuració del dibuix. L'ideal hauria estat la utilització del dibuix lliure. Però en el nostre treball ens hem centrat en la figura humana que s'estudia mitjançant diferents tests com el de F. Goodenough i en part de l'HTP (House Tree Person: Casa Arbre Persona).

2.4.1. DIBUIX DE LA FIGURA HUMANA DE GOODENOUGH

FUNDAMENTACIÓ

Dades psicomètriques. El dibuix es realitza sense més model que representació mental que el nen posseeix. L'evolució del dibuix de la Figura humana pot ser esquematitzada així:

__ **Cap als 3 anys:** figura-capgròs, que apareix sense necessitat d'explicació.

__ **Cap als 3-4 anys:** la figura està de front, apareixen detalls progressivament: el cap amb els braços i cames, després els ulls, després els peus traçats en direcció oposada en relació l'un amb l'altre (cap a l'exterior).

__ **Cap als 5 anys:** el tronc amb botons està clarament dibuixat; eventualment apareixen altres detalls del vestit.

__ **Cap als 6 anys:** comencen les indicacions de dinamisme; per exemple, moviments d'extremitats i orientació dels peus en la mateixa direcció -cap a la dreta si és destre-. El dinamisme pot aparèixer des de la figura-capgròs, però doncs es tracta de nens molt dotats.

__ **Cap als 6 anys i mig:** apareix el perfil. Hi pot haver al principi una confusió entre perfil i cara; en aquests casos, per exemple, es dibuixen els dos ulls en un cap el contorn, però, ha estat dibuixat de perfil. Les indicacions del dinamisme augmenten de forma paral·lela.

__ **Cap als 7 anys:** el personatge comença a adquirir una certa semblança. La progressió en la semblança i la transcripció de detalls cada vegada més fidels a la realitat arribarà al seu punt àlgid cap als 12-13 anys; després d'aquesta edat, l'evolució del dibuix de la figura humana ja no serà sensible.

Els criteris de valoració vénen determinats per la presència o absència d'un detall o del conjunt de cada element. La suma dels punts obtinguts correspon al nivell d'edat assolit.

Dibuix Uxía 5 anys i 11 mesos P-5

VALIDACIÓ

El dibuix de la Figura humana posseeix una bona fiabilitat: l'error probable en un test-retest sobre nens de 5 a 10 anys no passaria de 10 punts.

El contrast s'ha dut a terme en societats anomenades desenvolupades. S'ha constatat en altres societats que la influència sociocultural no era menyspreable, ja que aquesta prova subestimava el nivell mental en ser aplicada en societats menys desenvolupades. Pres en el seu conjunt, el sistema de valoració és bastant rigorós i tendeix a subestimar el nivell del subjecte; fins i tot a França on la població de contrast semblava, però, representativa de la majoria dels nens.

L'anàlisi qualitativa dels dibuixos efectuats pel grup de contrast ha posat en relleu diferències entre els dibuixos dels nens i els de les nenes:

__ Els nens tenen tendència a reproduir el seu propi sexe. Però mentre només el 75% dels nens representen nois, el 97% de les nenes representen noies.

__ Els nois atribueixen una importància més gran al moviment i al dinamisme; les noies donen més importància als detalls.

ABAST I LÍMITS

Valor

- És un test no verbal, generalment molt ben acceptat.
- És ràpid d'aplicar i de valorar. Exigeix un mínim de material.
- Presenta la possibilitat de test-retest sense cap inconvenient, fins i tot si l'interval de temps és molt breu.
- Permet una bona estimació de la maduresa mental del nen quan aquest no presenta un dèficit específic.
- L'observació del comportament i de la manera d'organització del nen aporten elements útils per a una millor comprensió de les seves conductes habituals.
- Quan el nen pot parlar, els seus comentaris completen aquesta prova i permeten d'aquesta forma esbossar la interpretació dels factors afectius implicats.

Crítiques

- Aquesta prova és força sensible a les perturbacions grafoperceptives, a les perturbacions de l'estructuració espacial i a les de l'esquema corporal, pel que es corre el risc d'invalidar el nivell obtingut.
- És bastant sensible als factors afectius implicats en la imatge del cos i del factor relacional induïts a través del tema.

Abast diagnòstic

Factors instrumentals

Quan el nivell d'edat del dibuix és inferior al nivell intel·lectual obtingut d'una altra manera, l'organització grafo-perceptiva pot ser deficitària. En aquest cas, s'ha de dur a terme un examen profund d'aquest aspecte abans de tenir en compte altres factors implicats en aquestes perturbacions.

Les perturbacions específiques de l'estructuració espacial poden ser també posades en entredit. El dèficit pot estar igualment en relació amb les perturbacions de l'esquema corporal i ha de portar amb ell una anàlisi en aquest terreny.

Factors intel·lectuals

La seva interpretació és directa, si el nivell obtingut és, almenys, mig. Però s'enriqueix sempre amb una comparació amb el resultat d'un test d'avaluació del funcionament intel·lectual; comparació que es fa indispensable, si l'edat obtinguda en el Goodenough és inferior a l'edat real.

Quan el nivell del dibuix i el nivell intel·lectual obtingut en un altre test són deficitaris, és necessari investigar d'una altra manera l'impacte més o menys recíproc de la deficiència mental i del factor afectiu.

Quan el nivell d'edat del dibuix és superior al nivell intel·lectual obtingut per altres mitjans, els retards o els bloquejos de l'eficiència intel·lectual han de ser analitzats també amb altres mitjans, amb la qual cosa el potencial intel·lectual apareixerà doncs, millor estimat pel dibuix.

Factors afectius

De vegades, el dibuix arribarà a un nivell d'edat corresponent a l'edat real, però la regressió apareixerà en trets característics del realisme infantil; per exemple, transparència, reducció... Serà necessari, en aquest cas, distingir entre el que hi hagi de regressió normal, que es dona entre els diferents nivells d'adquisició en tots els nens, i el que hi hagi de regressió o de detenció de l'evolució deguda a causa de perturbacions afectives.

Un cert nombre de signes poden ser recollits i reconeguts com a manifestacions de l'afectivitat del nen. En la mesura en què els factors instrumentals i intel·lectuals han sigut analitzats, la interpretació d'aquests s'emparenta doncs amb la interpretació d'una prova projectiva i ha de seguir les exigències d'aquesta, especialment les de la prudència.

La convergència de certs signes permeten establir hipòtesis sobre la característica d'aquests trets (hipòtesis i llista de signes, evidentment, no exhaustius). Així, per exemple:

Impulsivitat manifestada per:

- Un traçat mal controlat, mal ajustat, una falta de proporció.
- Un comportament negligent.

Ansietat manifestada per:

- Un traçat entrecreuat, enfosquit, ennegrit.
- Un contingut de personatges o objectes terrorífics, agressius.

Dificultats relacionals manifestades per:

- El rebuig del conjunt o de parts del dibuix.
- La mala posició relativa o la desproporció d'un element en relació amb els altres.

Trets psicòtics manifestats per:

- Empobriment del dibuix o superabundància d'atributs sexuals o símbols d'aquests.
- Extravagàncies importants, l'aspecte fantàstic o desorganitzat o, si no, l'excel·lent realització i la gran qualitat estètica dels dibuixos.
- El procés de desvitalització: mala distinció entre món humà, animal i vegetal, tendència a dibuixar figures geomètriques o objectes.
- La volta a temes arcaics, característics del dibuix infantil: transparència, perfil amb 2 ulls, i inclús només ondulacions, aglutinació d'elements en el mateix dibuix.
- L'ompliment d'espais blancs amb una superabundància de formes: dibuixos, cercles, lletres, que tinguin un significat molt personal pel subjecte.

Trets fòbics manifestats per:

- La inhibició més o menys massiva, perceptible a través de:
 - La petitesa del dibuix, la seva col·locació en un racó del full.
 - Un traçat dèbil.
 - L'absència o la debilitat del dinamisme
 - Continguts pobres, de vegades molt regressius.
- La fascinació per certs elements excessivament treballats.
- Situacions en desequilibri; per exemple: possibles caigudes des d'una muntanya, penya-segats, etc.
- Una sensibilitat cap a tot el que s'amaga o pot ser vist, sovint a través d'un símbol bastant clar.

Trets obsessius manifestats per:

- La minuciositat, l'escrupolositat del traçat, els nombrosos detalls i accessoris.
- L'intent d'integració en un tot i de control del conjunt a través de l'ompliment, la neta estructuració dels contorns, gargots (amb freqüència significatius) d'elements mal integrats.
- Els elements dobles, més o menys simètrics, que reflecteixen la dicotomia interna, la dificultat per escollir, el dubte.
- L'exageració dels elements de la part alta del cos, poden arribar a recordar a les dificultats d'identificació sexual.
- L'elecció de situacions de diversos fets que expressen agressivitat.
- L'expressió simbòlica de les defenses: castells-fortaleses envaïts d'accessoris tant mortífers com defensius; panòpia completa de justiciers del Far West...

Trets histèrics manifestats per:

- La valorització dels detalls narcisistes, de les cares, dels vestits, de les posades en escena.
- La sexualització simbòlica d'elements neutres.

2.4.2. TEST HTP

Propòsit del test:

El propòsit principal de la HTP és mesurar aspectes de la personalitat d'una persona a través de la interpretació dels seus dibuixos i les respostes a les preguntes que se li van realitzant durant el procés.

Els dibuixos proporcionen multitud d'informació rellevant sobre el funcionament d'un individu així com de la seva personalitat.

Descripció del test HTP:

La HTP es pot administrar a qualsevol persona de qualsevol edat. A causa del poc invasiu que és fer aquesta prova, s'utilitza sovint amb nens i adolescents. També s'utilitza amb persones sospitoses de tenir algun tipus de dany cerebral o un altre trastorn neurològic. La prova dura una mitjana de 150 minuts per completar-se, encara que pot durar menys temps amb adults que funcionen normalment i molt més en persones amb dany neurològic.

Durant la primera fase de la prova, se'ls demana als avaluats utilitzin llapis de colors per dibuixar les imatges d'una casa, un arbre i una persona. Cada dibuix es fa en un full de paper i se li demana que dibuixi amb la precisió més gran possible. En acabar els dibuixos, els avaluadors fan preguntes sobre els dibuixos.

Hi ha un total de 60 preguntes que els examinadors poden fer. També poden crear les seves pròpies preguntes o fer preguntes de seguiment sense un guió preestablert. Per exemple, amb referència a la casa, se li pot preguntar a l'autor coses com: "Qui viu aquí?" o "Són feliços les persones que viuen a la casa?" Respecte a l'arbre, les preguntes poden ser: "Quants anys té aquest arbre?" o "Quin tipus d'arbre és?". Pel que fa a la persona, les preguntes són: "És aquesta persona feliç?" o "Com se sent aquesta persona?".

Hi ha alguna variació pel que fa a l'administració de la prova, com ara demanar a l'individu que dibuixi a dues persones separades, una de cada sexe. Una altra variació és que els nens dibuixin a la seva família.

Resultats:

El test d'HTP s'avalua tant de forma quantitativa objectivament, com de forma qualitativa, una mica més subjectiu. El sistema de puntuació quantitativa consisteix a analitzar els detalls de dibuixos per arribar a una avaluació general d'intel·ligència, utilitzant un mètode de puntuació ideat pels creadors de la prova. La investigació ha demostrat que aquesta avaluació de la intel·ligència es correlaciona altament amb altres proves d'intel·ligència com l'escala d'intel·ligència de Wechsler per a adults (WAIS).

L'ús principal de la HTP, però, està relacionat amb un sistema de puntuació qualitativa en la qual l'administrador de la prova analitza els dibuixos i les respostes a les preguntes d'una manera que l'ajuda a avaluar la personalitat de l'examinat. Per exemple, una casa molt petita podria indicar el rebuig de la mateixa vida a la llar, mentre que una casa exageradament gran parlaria de sentir-se aclaparada per ella. Un arbre que té un tronc prim, però té grans expansives branques podria indicar la necessitat de satisfacció. Un dibuix d'una persona que té una gran quantitat de detalls a la cara podria indicar la necessitat de ser acceptat en societat.

2.4.2.1. ANÀLISI DEL DIBUIX D'UNA PERSONA (HTP) ⁶

El dibuix de la persona és, d'entre els dibuixos de l'HTP, el que genera més associacions conscients i, per tant, el que provoca més defenses en l'individu que ha de dibuixar.

La qualitat en el dibuix de la persona reflecteix l'habilitat del subjecte per a funcionar en les relacions personals i ambientals i per a sotmetre al "Jo" i les relacions interpersonals.

La figura petita és, en general, una mostra d'inadequació, del "Jo" inhibida i de preocupació per les interaccions amb l'ambient. Se sol trobar més freqüentment en infants d'educació especial, però també està present en els infants introvertits i insegurs. En certs casos podria indicar l'existència d'un estat depressiu.

La figura gran, habitual en infants petits, no adquireix significat clínic fins als 8 anys. S'associa amb conductes expansives, de tipus impulsius, amb poc autocontrol i, de vegades, també amb immaduresa. En adults pot ser un indicador de narcisisme.

Nosaltres analitzarem els nostres dibuixos mitjançant aquest test (només la part de la persona). Tindrem en compte: la mida tamany, la perspectiva i els detalls.

⁶ "Cuadernillo de interpretación H-T-P (Casa-Árbol-Persona)", Copyright Original ©1992 by WPS, Western Psychological Services, Los Angeles, CA, USA.

MIDA

Mida de la imatge. Els nens normals realitzen dibuixos de mides més variables que els adults normals:

- Gran: entorn restrictiu, tensió, compensació.
- Petita: inseguretat, aïllament, insatisfacció, regressió.

Detalls de la imatge i simetria:

- Simetria excessiva: rigidesa, fragilitat.
- Asimetria: malaptesa física, confusió de sexes.
- Distorsions:
 - Obvies: psicosi, organicitat
 - Moderades: ansietat

PERSPECTIVA

Situació del dibuix en la pàgina

- A l'esquerra: aïllament, regressió, organicitat (hemisferi esquerre), preocupació per si mateix, ruminació del passat, impulsivitat, necessitat de gratificacions immediates.
- A la dreta: preocupació per l'entorn, anticipació del futur, estabilitat i control, capacitat de retardar la gratificació.
- Central: rigidesa. És normal en nens petits.
- En la part superior de la pàgina: falta de realisme, fantasia, frustració. És freqüent que els nens petits situïn el dibuixos en la part superior esquerra.
- En la part inferior de la pàgina: tendència al que és concret, depressió, inseguretat, sentiment d'inadequació.

Rotació: oposició

- Si sembla que està caient: aflicció extrema.

Vores del paper:

- Inferior: necessitat de recolzament.
- Lateral: sentiment de constricció.
- Superior: por o evitació de l'entorn.
- Les vores impedeixen que es completi el dibuix: organicitat

Línia del terra: necessitat de seguretat, ansietat.

Transparències: escassa adaptació a la realitat, psicosi si apareixen els òrgans interns. És freqüent en nens petits.

DETALLS

Excessius: personalitat obsessiu-compulsiva, ansietat.

Manca de detalls: aïllament. És freqüent en nens petits.

Detalls extravagants: psicosi. És freqüent en nens petits.

Detalls degradants:

Dibuixar monstres, pallasos, morts, figures amb expressió terrorífica.

Indicadors d'un possible transtorn a avaluar seria dibuixar el cap en darrer terme, començar pels trets facials i després dibuixar la línia de la cara o dibuixar un peu i deixar pel final el cap i els trets facials.

Detalls essencials:

La persona ha de tenir un cap, un tronc, dues cames i dos braços, tret que solament es pugui veure un o que s'expliqui la seva absència d'alguna manera com, per exemple, una amputació.

Les característiques facials han d'incloure dos ulls, un nas, una boca i dues orelles, tret que la posició no permeti veure les orelles o que s'expliqui la seva absència verbalment.

Cap:

Els investigadors pensen que el cap representa l'àrea de la intel·ligència, així com el control dels impulsos i la fantasia.

- Gran: regressió, grandiositat. Durant l'etapa escolar s'associa amb esforç intel·lectual, immaduresa... sovint dibuixat per infants petits.
- Desproporcionadament petit: pot representar la negació del lloc on es generen els pensaments dolorosos i els sentiments de culpa, inadequació.
- Irregular o separat del cos: organicitat, psicosi.
- Només la part de darrere: paranoia.

Trets facials:

- Omesos o desdibuixats: aïllament
- Èmfasi excessiu: compensació de sentiments de denominació social.
- De perfil: paranoia.
- Trets animals o amb trets extravagants: psicosi.
- Ombrejat o colors diferents dels de la pell: psicopatologia greu.

Ulls:

Els ulls són el detall més revelador de les característiques facials. Generalment són el primer detall facial que dibuixa un infant petit, ja que són els òrgans bàsics per al contacte amb el món exterior i el centre de la comunicació social.

- Èmfasi: paranoia
- Petits, tancats o omesos: introversió, escopofília.
- Pupil·les omeses: escàs contacte amb la realitat. És freqüent en nens petits.
- Molt petits: poden indicar que la persona desitja “veure” el menys possible.
- Buits, sense intent d’indicar els globus oculars o les pupil·les: indiquen una forta tendència a evitar els estímuls visuals perturbadors.
- Ulls guinyols: solen estar presents en infants o individus que senten hostilitat cap als demés i s’interpreten com a indicadors de ràbia i rebel·lia.

Orelles:

- Omissió: menys significatiu que no dibuixar altres parts del cos. És un òrgan relativament passiu.
- L’èmfasi exagerat: poden estar expressant un desig d’escoltar el que creuen que els altres diuen sobre ells. Pot indicar paranoia i al·lucinacions auditives.

Boca:

La boca, que es considera el receptor de les primeres sensacions agradables, pot considerar-se també un instrument d’agressió; la probabilitat que així sigui, augmenta quan es dibuixen les dents.

- Èmfasi: dependència. És freqüent en nens petits.
- Omesa: agressivitat oral, depressió. L’omissió de la boca és un tret altament significatiu, que reflecteix sentiments d’angoixa, inseguretat i introversió. S’interpreta com a incapacitat o rebuig per part del subjecte de comunicar-se amb els altre
- Dents: agressivitat.

Nas: Símbol d'empenta i independència.

- Nas ganxut, ample i/o obert: rebuig i menyspreu.
- Omissió: conducta tímida i introvertida, amb absència d'agressivitat i/o pobre interès social.
- Èmfasi: preocupacions sexuals. És freqüent en nens petits.

Braços:

Els braços es consideren el mitjà per controlar o realitzar canvis en l'entorn del subjecte.

- Massa llargs (arriben als genolls): el nen està realitzant en el seu desenvolupament un esforç ambiciós. Són dibuixats amb certa freqüència per infants agressius.
- Molt curts (que no arriben a la cintura): problemes d'aprenentatge, timidesa, possible dèficit intel·lectual. Reflecteix dificultat per connectar amb el món que l'envolta, retraïment, no agressiu, manca de lideratge però no manca de desitjos de triomfar.
- Enganxats al cos: control intern rígid i dificultats per connectar amb els altres, així com certa tendència a la introversió. També poden manifestar la necessitat de protegir-se de l'exterior.
- Amples: suggereixen que l'individu té un sentiment bàsic de força per a lluitar.
- Prims: sentiments de debilitat del subjecte.
- Omesos, molt petits o amagats: forts sentiments d'inadequació, ansietat, culpa, rebuig si la persona dibuixada no és el mateix subjecte.
- Èmfasi: forta necessitat d'èxit, agressivitat.
- Com espaguetis: dependència, organicitat.
- En forma d'ales: personalitat esquizoide.

Cames:

Es consideren la representació del nen en relació a la seva autonomia dins l'ambient.

- Juntes: es poden interpretar com un signe de tensió i rigidesa en l'infant i un infant de controlar els propis impulsos sexuals; o bé un temor a patir un atac d'aquest tipus. Algunes nenes abusades presentaven aquesta característica en els seus dibuixos.
- Omissió: és extremadament estranya, fins i tot en infants petits. Es tracta d'uns dels primers elements que es produeixen en les primeres etapes maduratives. L'absència de cames indica intensos sentiments d'angoixa, desemparament, falta d'autonomia i inseguretat.
- Separades: agressivitat.
- Flotant: inseguretat, dependència.

Omissions: conflicte en relació amb les parts omeses.

Tronc: El tronc és la base dels impulsos i necessitats físiques bàsiques, i aquesta condició determina la interpretació de la seva representació gràfica.

- Desproporcionadament gran: possible presència d'impulsos corporals, sentiments d'inferioritat o les dues possibilitats.
- Desproporcionadament petit: suggereix la negació dels impulsos corporals, sentiments d'inferioritat o les dues possibilitats.
- Omissió: freqüent en infants amb discapacitat intel·lectual, dificultats d'aprenentatge o lesions cerebrals. Tot i que no és significativa en infants petits pot ser un signe de preocupació a partir dels 6 anys.
- Èmfasi en la cintura: conflictes sexuals. És normal en nens petits.

Espatlles: Les proporcions de les espatlles són un índex del sentiment de poder o força bàsica, tant física com psicològica.

- Massa grans: sentiment de força o preocupació extrema.
- Petites: sentiments d'inferioritat.
- Desigualtat en la mida de les espatlles: existència d'un estat de desequilibri de la personalitat del subjecte, que pot ser temporal en infants.
- Espatlles quadrades o destacades: hostilitat.

Detalls accessoris

Roba:

- Excessiva o escassa: narcisisme, desajust sexual.
- Èmfasi en els botons: imaduresa. És freqüent en nens petits.

Genitals dibuixats: indica patologia en qualsevol edat excepte en nens molt petits. És freqüent en estudiants d'art i en adults que estan en tractament psicoanalític.

Peus:

Fan referència a la seguretat personal. Sembla tenir implicacions agressives, que parteixen de la seva funció d'impulsar, conduir el cos endavant i també com a instrument d'atac.

- Molt grans: necessitat de seguretat.
- Desproporcionadament petits: sentiments de dependència.

- Omissió: desemparament, falta d'autonomia, preocupacions sexuals. No és significativa fins als 7-9 anys.
- Dits en els peus d'una figura vestida: agressivitat.

Cabell destacat o omès: preocupacions sexuals.

Mans i dits:

Les mans són les eines més refinades per a l'acció defensiva o ofensiva dins l'ambient.

- Mans grans: més freqüent en infants amb necessitats educatives especials i en infants que es mostren obertament agressius, amb poques habilitats manipuladores, i/o dificultats per relacionar-se amb els altres.
- Mans petites: resistència a establir contactes en les relacions interpersonals.
- Omissió de les mans: més freqüent en població clínica, lesions cerebrals i infants amb necessitats educatives especials. També representen un indicador de sentiments d'inadequació.
- Mans ocultes (mans a les butxaques, mans al darrere...): s'associen amb sentiments de culpa, i passivitat. Tot i això, molts infants, adolescents i adults prefereixen amagar les mans abans d'enfrontar la dificultat de dibuixar-les.
- Dits com punxes: connoten hostilitat o impulsivitat.
- Dits com pètals: immaduresa. Presentació habitual en infants petits.
- Amb guants: agressivitat reprimida.

Coll:

El coll representa la unió entre el cap (àrea del control) i el cos (àrea dels impulsos) i s'interpreta com un índex de la coordinació entre les dues parts.

- Èmfasi: necessitat de control.
- Llarg i prim: rigidesa.
- Curt: indica manca de control dels impulsos, o també de mal humor.
- Semblant a espaguetis: psicosi
- Omès: és un factor d'immaduresa; també manca de control dels impulsos.

Detalls irrellevants:

Bastons, espases, armes: agressivitat, preocupacions sexuals.

Excés ombrejat dels detalls: ansietat.

Qualitat de les línies:

- Gruixudes: tensió, ansietat, vigor, organicitat.
- Poc marcades: indecisió, por, inseguretat, escassa força del “jo”
- Discontínua o amb dificultats en els angles: organicitat.

COLORS UTILITZATS HABITUALMENT

Negre: contorn, cabell.

Blau o blau verdós: fons, cel, ulls.

Marró: cabell, roba.

Verd: roba, herba.

Taronja: roba.

Morat: bufanda, complements de vestit.

Vermell: llavis, roba, vestits, cabell.

Rosa: pell, vestits.

Groc: sol, cabell.

Groc verdós: herba.

ÚS GENERAL DEL COLOR

Selecció dels colors: pertorbació, general.

Mescles extravagants: pertorbació greu.

El color es fa servir únicament en el contorn: superficialitat, reticència, oposició.

Qualitats o mides molt diferents dels dibuixos en blanc i negre: habilitat per tolerar l'afecte.

Color fora del contorn: impulsivitat, immaduresa, organicitat.

Ús de colors extremadament infreqüents: pertorbació general.

Normalment es coloreja la indumentària que porta la persona, i de vegades els ulls i el cabell.

3. PART PRÀCTICA

Per dur a terme la part pràctica del nostre Treball de Recerca, hem volgut fer diverses anàlisis de dibuixos de nens dels cursos P-5, 1r i 2n de Primària. A més, per donar més prestigi a la nostra feina, hem comptat amb la col·laboració de la Rosa, la psicòloga infantil de l'Escola Arrels, amb la que hem tingut el plaer de fer-li una petita entrevista i així tenir una figura professional que ens pugui explicar més sobre la seva feina en l'àmbit que estem treballant.

3.1. ANÀLISI DELS DIBUIXOS

Per fer les anàlisis dels dibuixos, hem anat a la classe de P-5 de l'Escola Ramon Llull i les classes de 1r i 2n de Primària de l'Escola Arrels per a que els nens es dibuixessin a ells mateixos. Vam escollir aquestes dues escoles perquè les nostres mares treballen allà com a mestres. Als nens se'ls va entregar una cartolina de la mida de mig Din-A4 i cal dir que la posició de la pàgina (vertical o horitzontal) era completament lliure, així que ho decidien els alumnes.

En total hem recollit 73 dibuixos que hem enquadernat per formar l'Annex. Hem escollit quatre dibuixos de cada classe per analitzar, és a dir, que hem fet anàlisi de dotze dibuixos en total. A l'hora d'escollir aquests quatre dibuixos per classe, hem volgut fixar-nos en un dibuix que sembli força correcte, un que sembli correcte, un altre que es vegi certa dificultat d'aprenentatge, i un altre que destaquí sobre la resta.

Per fer les anàlisis hem fet servir el test HTP però només la part que ens pertoca, la de la figura humana. Després d'analitzar cada dibuix, hem fet una conclusió que hem pogut extreure a través de l'anàlisi, i finalment, la tutora dona una informació sobre l'alumne i opina sobre si les nostres conclusions corresponen o no amb el que ella opina, ja que coneix prou bé l'infant.

FITXA 1

FITXA

Nom: Leo

Edat: 5 anys i 11 mesos

Curs: P-5

Data observació: 3 de desembre

Situació on es troba: aula

Material: llapis, goma, colors i retoladors

MIDA

Del mig foli que se li dona al nen, ocupa aproximadament la meitat d'aquest. La mida és mitjana proporcionada.

Detalls de la imatge i simetria: El dibuix presenta una simetria força regular, no excessiva.

PERSPECTIVA

Situació del dibuix en la pàgina:

La col·locació d'aquesta figura és totalment central, cosa que indica certa rigidesa tot i que és normal en nens petits.

La línia del terra està dibuixada. Això suggereix certa necessitat de seguretat, ansietat. La mestra ens ha explicat que se'ls ha ensenyat així des que dibuixen figures humanes, per tant, aquesta línia la dibuixa de manera autònoma i no indica inseguretat perquè el subjecte ha estat condicionat prèviament.

No hi ha cap transparència, per tant, no podem parlar d'escassa adaptació a la realitat.

DETALLS

La figura no manca de detalls però tampoc hi ha cap excès d'aquests. Podem destacar com a detalls: els cordills de les sabates i el dibuix de la samarreta.

Detalls extravagants: Cap

Detalls degradants: Cap.

Detalls essencials:

Cap: proporcionat amb la resta del cos.

Trets facials:

Aquesta figura presenta els trets facials bàsics i ben dibuixats.

Ulls:

Ulls de mida regular, oberts sense pupil·les (comú en aquesta edat). L'únic detall que ens pot sorprendre és que estan repassats amb retolador de color taronja. Suposem que ho ha fet així perquè repassa totes les parts que pertanyen al cos (parts de carn) amb aquest color.

Orelles: Estan dibuixades però no pintades. La seva mida no és exagerada, és equilibrada.

Boca: És una simple línia corba repassada amb retolador taronja. Dibuixa un clar somriure.

Nas:

Ha volgut fer una mena de triangle com a nas. En repassar-lo amb retolador sembla com una taca mig arrodonida. La mida és regular i proporcionada amb la resta de trets facials i el cap.

Braços:

Els dos braços tenen mides diferents i un està enganxat al tronc i l'altre està lleugerament separat (el més curt). Podem interpretar, a través del braç enganxat al cos, que l'infant manifesta la necessitat de protegir-se de qui li està demanant fer el dibuix. Tot i això, aquesta petita irregularitat en aquest dibuix tan proporcionat, pot no ser res a destacar en aquesta edat.

Cames:

Les cames estan lleugerament separades sense cap mena d'exageració. Són de mida normal i en proporció a la resta del cos. No presenten cap moviment, només estan una mica separades i sense flexionar. Podem interpretar seguretat d'ell mateix.

Omissions: Cap.

Tronc: Proporcionat.

Espatlles: Bastant proporcionades tot i que una mica grans en comparació amb el tronc. Aquest detall és lleuger. Podríem interpretar un sentiment de força o de voler ser fort.

Detalls accessoris

Roba: Roba normal, bàsica i comú sense botons. Només destaca el dibuix en la samarreta.

Genitals dibuixats: No.

Peus:

Dibuixa els dos peus en calçat esportiu i un és lleugerament més gran que l'altre. Les sabates no estan pintades (potser perquè no era necessari). La direcció dels dos peus és la mateixa. El peu més gran no arriba a tocar el terra. Aquests petits detalls no indiquen cap anomalia a destacar en aquesta edat.

Mans i dits:

Les mans són petites i sense canell. Els dits estan dibuixats com pètals. Aquests detalls indiquen immaduresa però és una presentació habitual en infants petits.

Coll:

És un coll una mica llarg per la proporció tan ben feta d'aquesta figura humana. Això ens pot indicar certa rigidesa per part de l'infant.

Detalls irrellevants: Cap

Excés ombrejat dels detalls: No.

Qualitat de les línies:

Les línies són tan gruixudes com la punta del retolador. Només destaca el cabell que està pintat amb retolador negre.

Sorprèn que els colors amb els que ha repassat la roba no siguin els mateixos que amb els quals l'ha pintat. És a dir, els pantalons són repassats en negre tot i que són pintats de color blau marí, i la camiseta és repassada en blau marí tot i que és pintada d'un color granatós.

Conclusions

Interpretem, a través d'aquest dibuix, que en Leo és un nen força segur de si mateix i bastant madur per l'edat que té. No és un nen detallista però mostra totes les parts essencials i accessoris del cos humà sense oblidar-se cap. També pinta bé sense sortir-se de la línia i per tant deduïm que mostra autocontrol a l'hora de pintar la figura. Controla els seus impulsos sense mostrar cap sentiment d'agressivitat o tensió.

Opinió de la tutora

En Leo és un alumne intel·ligent, madur i molt observador. Sempre està motivat davant de qualsevol activitat que se li presenta. En aquestes activitats, normalment, es mostra segur de si mateix tal com hem interpretat nosaltres. Té bona relació tant amb els adults com amb els companys de l'escola. És capaç de mantenir converses amb un discurs clar i coherent. En llegir l'interpretació estic molt d'acord amb aquest anàlisi del dibuix de la figura humana del Leo.

FITXA 2

FITXA

Nom: Ainara

Edat: 5 anys i 4 mesos.

Curs: P-5

Data observació: 3 de desembre

Situació on es troba: aula

Material: llapis, goma, colors i retoladors

MIDA

El dibuix ocupa la part central del full, podríem dir que és una mida mitjana.

Hi ha una certa simetria, però gens excessiva. S'observen distorsions en les extremitats superiors i en el cabell, les quals ens podrien indicar que l'alumna té alguna dificultat o bé immaduresa (organicitat).

PERSPECTIVA

Situació del dibuix en la pàgina:

El dibuix se situa aproximadament en el centre del full, una mica inclinat cap a l'esquerra. La lectura que podem fer al respecte és que fer el dibuix centrat forma part del que és normal en els nens petits, però aquesta petita inclinació cap a l'esquerra ens pot indicar certa regressió, aïllament o la immaduresa que abans hem observat.

No ha dibuixat cap línia del terra, ni cap transparència, la figura està flotant.

DETALLS

S'observen pocs detalls, només podríem dir que la nena ha dibuixat una mena de faldilla amb sortints de color blau marí com si fos un serrell sota la faldilla.

Observem uns detalls degradants com és en la cara i els cabells. La cara és petita en proporció a la resta del cos i té les parts dibuixades amb llapis i gairebé se superposen els ulls, la boca i les galtes, a part que costa distingir tot el conjunt bé, i només destaca en primer terme les galtes marcades amb retolador vermell o potser són les arracades. Els cabells són línies punxegudes, com electrificades, de color rosa. Això que remarquem com detalls degradants pensem que podrien ser indicadors d'un possible trastorn.

Detalls essencials:

Aquest dibuix mostra les parts importants del cos humà tot i que el coll és remarcat de forma excessiva i els braços surten d'aquest coll.

Cap:

Com ja hem mencionat anteriorment, el cap és petit, no excessivament desproporcionat respecte la figura del cos, però sí que destaca per ser petit respecte el full. El cap desproporcionadament petit pot representar la negació del lloc on es generen els pensaments dolorosos i els sentiments de culpa, inadequació.

Trets facials:

Costa observar bé les característiques facials, a causa de que la cara dibuixada és petita i se sobreposen les parts, però veiem que falta el nas i les orelles (en el cas que els punts vermells fossin les galtes i no arracades).

Ulls:

Els ulls que ha dibuixat l'Ainara són molt estranys; són com cercles irregulars, buits i no els ha destacat ni repassat. Veient aquests detalls, pensem que la nena mostra dificultats amb el contacte que té amb la realitat.

Orelles:

La figura humana que ha dibuixat l'alumna manca d'orelles. Aquesta omisió és menys significativa que la de no dibuixar altres parts del cos; són un òrgan relativament passiu. Deduïm que no té orelles tot i que els cercles vermells poden representar les arracades o bé, les galtes.

Boca:

La boca dibuixada és una línia corba força imperceptible que s'ajunta a una galta a cada extrem molt pronunciada amb color vermell (que també poden ser les arracades), però la boca és una sola línia amb llapis sense repassar.

Nas:

El nas és un altre tret facial omès en aquest dibuix de la persona. En aquest cas, l'omisió indica una conducta tímida i introvertida, amb absència d'agressivitat i/o pobre interès social.

Cames: Les ha dibuixat una mica separades i amb una certa curvatura, com si flotessin.

Braços:

Els braços dibuixats no arriben a la cintura, són curts. A part, tenen una forma rara, com una mena d'ales, sobretot un braç més que l'altre. En fer la lectura de les extremitats superiors, podem suposar que probablement l'Ainara té problemes d'aprenentatge, o dèficit intel·lectual. Aquests braços reflecteixen dificultat per connectar amb el món que l'envolta, retraïment.

Tronc:

El tronc dibuixat, en certa manera, és desproporcionadament gran respecte la resta del cos. Destaca que al final del tronc accentua la cintura amb una mena de faldilla curta. Dibuixar un tronc desproporcionadament gran manifesta una possible presència d'impulsos corporals o sentiments d'inferioritat o les dues possibilitats.

Espatlles:

Són petites; de fet, ni destaquen perquè és més ample el coll que les mateixes espatlles. Pensem que per a la nena, el coll són, en certa manera, les espatlles, ja que els braços surten d'aquí.

Això indica un índex del sentiment de poder o força bàsica, tant física com psicològica. Les espatlles petites suggereixen que l'infant mostra sentiments d'inferioritat.

Detalls accessoris**Roba:**

Només destaca una mena de línies com a serrell que farien d'una mini faldilla.

Genitals dibuixats: No en dibuixa.

Peus:

Són petits i cada peu diferent. L'esquerra té forma de cercle i el de la dreta sembla que vol dibuixar un peu amb sabata de taló, però cada part d'un color diferent. Aquest detall és un indicatiu d'immaduresa i sentiments de dependència (pels peus desproporcionadament petits)..

Cabell:

Destaca el cabell, fa unes línies en zig-zag repassades amb retolador rosa. Això suggereix que l'infant manifesta certa preocupació sexual.

Mans i dits:

Dibuixa unes mans certament grans pel que són els braços. Dibuixar les mans grans és freqüent en infants amb necessitats educatives especials i/o en infants que es mostren obertament agressius, amb poques habilitats manipuladores, i/o dificultats per relacionar-se amb els altres.

Ha dibuixat els dits com punxes que connoten hostilitat o impulsivitat.

Coll: És molt desproporcionat. L'èmfasi en aquesta part del cos indica necessitat de control.

Detalls irrelevantes: Cap.

Qualitat de les línies:

Les línies són tan gruixudes com la punta del mateix retolador. No ha repassat la cara i els trets facials, aquests estan dibuixats amb llapis i no gaire marcat. Les línies poc marcades manifesten indecisió, por, inseguretat i escassa força del "jo".

Conclusions

Interpretem, a través d'aquest dibuix, que l'Ainara és una nena força immadura per la seva edat. Manifesta indicis que mostren que pateix alguna dificultat d'aprenentatge i alguna dificultat relacionada amb el contacte que té amb la realitat i el món que l'envolta, retraïment. Deduïm que és una nena tímida, introvertida, amb absència d'agressivitat i/o pobre interès social (dificultats per relacionar-se amb els altres). També mostra sentiments d'inferioritat, de dependència, d'indecisió, d'inadequació, por, inseguretat i escassa força del "jo".

Manifesta indicis de regressió, aïllament i necessitats de control. És possible que l'Ainara sigui una nena que pateix un trastorn i podria necessitar algun tipus d'educació especial.

Opinió de la tutora

L'Ainara és una alumna bastant immadura amb moltes dificultats d'aprenentatge. Normalment se la veu molt insegura davant les activitats que se li proposen a l'aula. És una nena que parla molt poc en les converses i gairebé no se la sent, però amb els companys sí que interactua i arriba a mostrar el seu caràcter. No té un discurs fluid i costa molt entendre-la. Està derivada a serveis psicopedagògics fora de l'escola per les dificultats que mostra. Se la veu com bloquejada.

En llegir aquest anàlisi del Sol i la Lluna, estic totalment d'acord amb la seva interpretació.

FITXA 3

FITXA

Nom: Uxía

Edat: 5 anys i 11 mesos

Curs: P-5

Data observació: 3 de desembre

Situació on es troba: aula

Material: llapis, goma, colors i retoladors

MIDA

La mida de la imatge és regular, no és una figura gran ni petita, podríem dir que és de mida mitjana. Presenta simetria però gens excessiva.

PERSPECTIVA

La situació del dibuix en la pàgina és central una mica cap a l'esquerra. La col·locació central indica rigidesa tot i que és normal en nens petits.

Hi ha dibuixada la línia del terra (índici de necessitat de seguretat, ansietat) però no li ha servit per a aguantar la figura humana, ja que aquesta sembla que floti.

També hi ha una zona amb transparència, la part de la faldilla que ensenya la part de les cames que haurien d'estar tapades per la peça de roba. Això manifesta una escassa adaptació a la realitat però és freqüent en nens petits (potser la decisió de dibuixar-se la faldilla la va prendre després d'haver dibuixat les cames i, per tant, potser un detall poc destacable en aquest cas).

DETALLS

Només podem fer menció a les pestanyes, celles i cordills de les sabates. Pocs detalls.

Detalls extravagants i degradants: Cap.

Detalls essencials: La persona té cap, tronc, dues cames i dos braços. Els trets facials inclouen dos ulls, nas, boca i dues orelles.

Cap:

La nena ha dibuixat un cap proporcionat amb la resta del cos tot i que és lleugerament gran. No té una forma perfecta però prou realista per la seva edat. Dibuixar el cap gran durant l'etapa escolar s'associa amb esforç intel·lectual, immaduresa... sovint dibuixat per infants petits.

Trets facials: Mostra els trets facials bàsics i inclús dibuixa pestanyes i celles. Això indica que la Uxia és una mica detallista. No ha deixat espai pel front.

Ulls:

Els ulls són diferents l'un de l'altre. Té un que cau més que l'altre. Ha fet el detall de dibuixar la pupil·la que, per tenir l'edat que té, és un detall a destacar que indica que té bona relació i bon contacte amb la realitat. La mida dels ulls podem dir que és bastant proporcionada a la resta de trets facials o inclús podríem dir que són lleugerament grossos però no gaire.

Orelles: Són diferents l'una de l'altra però són ben dibuixades per l'edat que té.

Boca:

S'ha dibuixat la boca gran, oberta i somrient amb forma de tall de síndria o mitja lluna. Està repassada amb retolador vermell i pintada el mateix color. Freqüent en nens petits. L'alumna vol mostrar que està contenta.

Nas: Ha dibuixat el nas una mica ganxut; detall que suggereix sentiment de rebuig o menyspreu per part de la nena. Tot i això no sembla res a destacar.

Braços:

Els braços que ha dibuixat no són ni llargs ni curts, són de mida comuna perquè tot just arriben al final de la cintura. Tampoc són amples ni prims. No estan enganxats al cos ni gaire separats. Hi ha un lleugerament més llarg que l'altre (la diferència és molt petita) i un que està més separat del cos que l'altre. Considerem que la Uxía controla els canvis que hi ha al seu entorn.

Cames:

La Uxía ha dibuixat unes cames igual de llargues les dues tot i que una és més ampla que l'altra. Quan les cames estan dibuixades juntes poden ser interpretades com un signe de tensió i rigidesa. Estan flotant, detall que manifesta inseguretat i dependència.

Omissions: Cap.

Tronc i espatlles: Proporcionats i simètrics.

Detalls accessoris

Roba: No excessiva. Porta una samarreta rosa de màniga llarga, una faldilla taronja, unes mitges grogues i unes sabates marrons.

Genitals dibuixats: No.

Peus:

Un peu és clarament més gran que l'altre (gairebé el doble). Un mira cap a una direcció diferent. Podem deduir que a la Uxía no és una nena agressiva i li fa falta una mica més de seguretat en ella mateixa.

Cabell: Cabell normal i ben dibuixat per la seva edat. Pintat i repassat de color marró.

Mans i dits:

Les mans que ha fet la Uxía estan molt ben dibuixades i definides. Semblen de la mateixa mida i estan proporcionades a la resta de parts del cos que conformen aquesta figura humana. Estan repassades amb retolador negre i pintades de color carn. Els dits també estan molt ben dibuixats per l'edat que té. Deduïm que la nena té habilitats manipuladores i no sembla tenir dificultats a l'hora de relacionar-se amb els altres.

Coll:

Ha dibuixat un coll en forma com de triangle (amb la base més ampla que la part més superior del mateix coll). És un coll freqüent en els infants d'aquesta edat. Indica que la Uxía coordina força bé l'àrea del control i l'àrea dels impulsos, una nena que no necessita control i és prou madura.

Detalls irrelevantes: Cap.

Excés ombrejat dels detalls: Cap. Detall que indica que no pateix de cap ansietat.

Qualitat de les línies:

Les línies que presenta aquest dibuix són tan gruixudes com el mateix retolador. Si ens fixem, veiem que quan la Uxía va fer el dibuix en llapis (prèviament), les línies són bastant marcades. Això últim és un indicatiu de ser decisiva, no tenir por i tenir una notable força del "jo".

Conclusions

A través d'aquesta representació del dibuix de la figura humana, interpretem que la Uxía és una nena sense cap dificultat d'aprenentatge ni cap mena d'ansietat o tensió. No manca de realitat i sembla que controla el món que l'envolta i la seva evolució mental va coordinada amb la seva evolució cronològica, és a dir, és una nena madura. Sí que ens hem fixat que potser és una alumna amb alguna inseguretat en diversos ambients o aspectes tot i que quan es proposa fer alguna cosa, la fa prou bé. Manifesta indicis de què no té cap problema a l'hora de relacionar-se amb els altres. La Uxía, pensem, és una nena bona a l'escola.

Opinió de la tutora

La Uxía és una nena tranquil·la i molt observadora. És una alumna responsable i disciplinada. Progressa adequadament en l'adquisició dels aprenentatges. És molt amiga dels seus amics i sempre està disposada a ajudar a la mestra i als seus companys.

Estic d'acord amb la conclusió i l'anàlisi, ja que la Uxía és una nena madura, però, en certs moments, davant d'activitats se sent un xic insegura tot i que de seguida és capaç de seguir quan ha tingut un temps per pensar i raonar. Penso que han encertat, a través del dibuix de la nena, com és ella a l'àmbit escolar i com s'està desenvolupant.

FITXA 4

FITXA

Nom: Màximo

Edat: 5 anys i 5 mesos i mig

Curs: P-5

Data observació: 3 de desembre

Situació on es troba: aula

Material: llapis, goma, colors i retoladors

MIDA

La mida de la figura humana que ha fet en Màximo és força petita en comparació amb el full. Quan la mida de la persona és petita indica inseguretat, aïllament, insatisfacció i certa regressió.

El dibuix de la persona mostra molta simetria (que no li ha costat) que manifesta rigidesa i fragilitat.

PERSPECTIVA

La figura humana està situada en la part central del full de la part superior. Quan està en la part superior de la pàgina indica falta de realisme, fantasia i frustració. La centralitat suggereix rigidesa tot i que és freqüent en nens petits.

No dibuixa cap línia del terra, les figures que ha dibuixat estan flotant.

DETALLS

La figura de la persona del Màximo mostra una clara manca de detalls. En canvi, hi ha molts detalls extrems força detallats que no se li van demanar a l'infant. Aquests detalls extrems són: una casa i tres flors.

La manca de detalls en el dibuix de la persona és un indicatiu d'aïllament (freqüent en nens petits).

Detalls extravagants i/o degradants: Cap.

Detalls essencials:

Mostra la majoria de detalls essencials però de la forma més simple perquè la persona que ha dibuixat el nen, és una figura de pal amb els mínims detalls possibles.

Cap: La mida del cap no és excessivament gran ni petit, és proporcionat en comparació de la resta del cos. És de les poques parts del dibuix que no està repassada amb retolador però està pintada de color carn.

Trets facials:

Les característiques facials que en Màximo ha inclòs, són dos ulls, una boca i dues orelles. Dels trets facials bàsics ha omès el nas tot i que sobre la boca hi ha un punt molt difuminat en llapis que podem interpretar que és el nas però no ha fet cap esforç en destacar-lo. L'omissió d'un tret facial bàsic indica aïllament.

Ulls: Els ulls són dos simples punts repassats amb retolador blau marí.

Orelles:

Ha dibuixat les dues orelles sense cap mena d'èmfasi. Tampoc estan repassades amb retolador però sí que estan pintades de color carn.

Boca:

La boca és una simple línia corba que dibuixa un somriure. Està repassada amb retolador blau marí.

Nas:

Com ja hem dit, sembla que el nas estigui omès tot i que podem veure un punt molt difuminat en llapis sobre la boca que podem interpretar que és el nas, però el nen no ha fet cap esforç per destacar-lo. L'omissió del nas indica una conducta tímida i introvertida, amb absència d'agressivitat i/o pobre interès social.

Braços:

Els braços no són ni llargs ni curts, són proporcionats a la resta del cos dibuixat. Són dues simples línies que surten de la línia que dibuixa el tronc. No estan enganxats al cos. Poc més es pot dir d'aquests.

Cames:

Les cames que ha dibuixat són dues línies que surten del final de la línia del tronc. Són curtes i sembla que estan doblement repassades i per això són més gruixudes que les línies de la resta del cos. No es troben juntes, estan separades.

Omissions:

Ha omès alguns detalls de la figura humana tot i que veiem que té els detalls bàsics per a deduir que és el dibuix d'una persona.

Tronc: El tronc que ha dibuixat en Màximo, com ja hem comentat, és una línia repassada amb retolador blau marí (com la majoria de línies que ha dibuixat en la figura humana). És desproporcionadament llarg, cosa que indica una possible presència d'impulsos corporals, sentiments d'inferioritat o les dues possibilitats.

Espatlles: Omeses.

Detalls accessoris

Roba: Cap. Això suggereix certs narcisisme o algun desajust sexual.

Genitals dibuixats: No.

Peus: Els peus són dos cercles pintats amb retolador vermell que surten de la part inferior de cada cama.

Cabell destacat o omès: El cabell és una marcada línia en llapis resseguint la part superior del cap.

Mans i dits:

Les mans són dos cercles pintats amb retolador vermell que surten de la part més exterior de cada braç. Són iguals que els peus. Podem deduir que mostra resistència a l'hora d'establir contactes en les relacions interpersonals.

Coll:

El coll forma part de la línia que dibuixa el tronc, és la part superior d'aquesta. És llarg i prim, cosa que indica rigidesa per part de l'infant.

Detalls irrelevantes: En el dibuix de la persona no ha representat res irrelevant.

Excés ombrejat dels detalls: No.

Detalls extres:

En Màximo ha dibuixat molts detalls que no tenen a veure amb el que se li va demanar en un principi (dibuixar-se a ell mateix). Veiem dibuixades tres flors força detallades en comparació de com ha dibuixat la figura humana. Una de les flors és més gran, inclús, que

el dibuix de la persona. A més, aquesta mateixa flor està formada per pètals en forma de cor.

A més de les flors, també ha representat el dibuix d'una casa amb una finestra al centre de la façana i sense cap porta. De la cantonada superior dreta d'aquesta façana, surt una línia en forma d'espiral dibuixada en llapis, que representa el fum que hauria de sortir d'una xemeneia que no ha dibuixat. La casa té dibuixada una teulada en forma triangular de color vermell. La façana està pintada amb retolador lila bastant fosc i repassada amb retolador de color vermell.

Aquests detalls extrems es troben flotant en el full, ja que en Màximo no ha dibuixat cap línia per representar el terra on es puguin recolzar aquestes figures. Només la tija de la flor més gran està recolzada sobre la vora inferior de la pàgina.

Qualitat de les línies:

Les línies són tan gruixudes com la punta del llapis i/o el retolador excepte en dibuixar el cabell i en dibuixar les cames. Les línies gruixudes indiquen certa tensió, ansietat, vigor i organicitat.

Conclusions

En veure el dibuix del Màximo, a les dues ens va sorprendre molt que el nen hagués dibuixat molts detalls extrems amb molt més detall que la mateixa figura humana que és l'única premisa que se li demanava dibuixar. El que deduïm a través del dibuix que ha fet representant-se a si mateix, és que, en Màximo, no té prou coneixement del cos humà, sap el que és bàsic: cap, ulls, boca, orelles, coll, tronc, braços, mans, cames i peus. Tot sabent aquestes parts, l'infant no és capaç de donar molts detalls d'aquestes i per això dibuixa la figura de pal.

En dibuixar els detalls extrems, hem interpretat una mostra, per part del Màximo, de què ell potser no sap dibuixar una persona detallada com ho fan els seus companys que té al voltant en la mateixa aula que ell, però sí sap dibuixar altres coses amb més detalls. Per això destaquen més les flors a l'hora de mirar el full i no la mateixa figura humana.

Una altra teoria que podem deduir és que a en Màximo no li venia de gust dibuixar cap figura humana i l'ha dibuixada de la forma més ràpida i senzilla per així tenir més temps per dedicar-se a dibuixar el que realment li venia de gust en aquell moment: tres flors i una casa. Si aquesta teoria és certa, parlem d'un nen enfadat amb el seu entorn amb trets agressius i que pren les seves decisions sense tenir en compte les reaccions dels altres, és a dir, que està enfadat i ho vol mostrar.

Són dues teories força diferents l'una de l'altre i per a saber realment com és el nen, en aquest cas se l'hauria de demanar fer un altre dibuix en un altre moment o saber més sobre l'entorn d'aquest nen. Per saber si alguna de les teories és certa, ens ha ajudat molt l'opinió de la tutora.

Opinió de la tutora

El Màximo és un nen nouvingut a l'escola a finals del mes d'octubre des de Xile. Per tant encara s'està adaptant a la nova escola i a tot el seu entorn. Tot i això, a l'escola ja estan veient aspectes que criden l'atenció sobre el seu comportament. A l'aula no pot estar quiet una estona, com pot ser l'estona del conte o la conversa. Quan vol marxar de la classe i se l'ha de tenir "vigilat". Si va al lavabo, se'n va a passejar per espais propers a la seva classe. No li agrada participar en activitats de grup, ja siguin racons manipulatius com jocs musicals. Sembla que no li agrada la música. A la funció del Nadal amb les famílies no va voler participar. Se li va respectar i els pares ho van acceptar. S'ha parlat amb la família sobre aquesta situació i es farà una derivació als serveis psicopedagògics.

Estic molt d'acord amb la segona teoria que han fet la Lluna i len Sol, ja que diu que el Màximo té capacitats, però mostra dificultats per desenvolupar-les de manera correcta, i sovint sembla que està enfadat amb els que l'envolten i amb ell mateix.

FITXA 5

FITXA

Nom: Núria

Edat: 6 anys

Curs: 1r de Primària

Data observació: 21 de novembre

Situació on es troba: aula

Material: llapis, goma i colors

MIDA:

Mida de la imatge és mitjana, ni gran ni petita.

Mostra simetria però no excessiva.

PERSPECTIVA

La situació del dibuix en la pàgina és central tot i que una mica desviat cap a l'esquerra. En ser tan lleugera aquesta desviació, no interpretem que la nena mostri cap dels indicis que una figura situada en la part esquerra del full indica (aïllament, regressió, organicitat, preocupació per si mateixa, ruminació del passat, impulsivitat, necessitat de gratificacions immediates).

Quan una figura es troba en la part central, indica rigidesa però és normal en nens petits.

Dibuixa la figura gairebé recolzant-la en la vora inferior del paper.

No dibuixa cap línia del terra, tampoc arriba a tocar la vora inferior del paper com ja hem dit.

DETALLS

No mostra detalls en excés. Només podem parlar de l'estampat que ha dibuixat en la samarreta.

Detalls extravagants: Cap.

Detalls degradants: Cap.

Detalls essencials:

La persona que ha dibuixat la Núria, mostra un cap, un tronc, dues cames i dos braços.

De les característiques facials ha inclòs dos ulls, un nas, una boca, dues orelles i, fins i tot, celles i pestanyes.

Cap: Cap totalment proporcionat a la resta del cos.

Trets facials: No n'ha omès cap. Fins i tot, com ja hem dit, dibuixa celles i pestanyes.

Ulls:

La Núria ha dibuixat uns ulls ametllats amb pupil·la/iris, tret que indica que té molt bon contacte amb la realitat i suggereix que no és una nena introvertida.

Orelles: Les ha dibuixades de forma proporcionada a la resta de trets facials

Boca:

La boca que dibuixada consta d'uns llavis pintats color vermell. El llavi superior dibuixa dues muntanyes i és més gran que l'inferior. La mida d'aquesta boca és proporcionada a la resta de trets facials. No mostra cap indicatiu d'agressivitat.

Nas: Nas en forma de mitja pera, de mida mitjana i proporcionat.

Braços:

Braços de llargària mitjana i els dos de la mateixa mida i amplada. No estan enganxats al cos però tampoc es troben molt separats d'aquest.

Cames:

Les cames que ha dibuixat la Núria estan juntes, cosa que es pot interpretar com un signe de tensió i rigidesa en l'infant.

Són unes cames proporcionades a la resta de parts del cos.

Omissions: Cap.

Tronc: El tronc dibuixat per la Núria és completament proporcionat a la resta del cos.

Espatlles: Les espatlles són tan proporcionades com la resta del cos dibuixat. Mostra un alt índex del sentiment de poder o força bàsica, tant física com psicològica.

Detalls accessoris**Roba:**

Ni excessiva ni escassa. S'ha dibuixat una samarreta/jersey de color gris, pantalons negres i sabates marrons.

Genitals dibuixats: No.

Peus:

La forma dels peus que ha dibuixat la Núria és una mica estranya. La mida és regular i proporcionada. El peu esquerre té una forma més normal (de perfil), mentre que el dret sembla que l'hagi volgut fer de visió frontal. Això ens indica que és una nena prou segura però que en alguns àmbits no ho és del tot i necessita ajuda dels altres o alguna classe de suport.

Cabell: Li arriba una mica més avall de les espatlles. És llis i de color castany clar.

Mans i dits:

Les mans que ha dibuixat la nena són diferents entre elles però de la mateixa mida aproximadament. Són unes mans que manquen de dits definits. La forma de les mans és força estranya i podem deduir, com ja hem dit anteriorment, que a la Núria li falta una mica de seguretat en ella mateixa.

Coll:

Coll proporcionat a la resta del cos. Ni prim ni gruixut, ni llarg ni curt. Aquest tret indica molt bona coordinació entre l'àrea del control (el cap) i l'àrea dels impulsos (el cos). Sembla ser una nena sense cap necessitat de control i sense rigidesa.

Detalls irrellevants: Cap.

Excés ombrejat dels detalls: No.

Qualitat de les línies:

Línies tan gruixudes com la punta del llapis que ha fet servir per dibuixar. Aquestes línies semblen força marcades i veiem que no hi ha cap dibuix que hagi estat esborrat prèviament. És a dir, en cap moment la Núria ha dubtat sobre si el dibuix que estava traçant (de manera marcada amb el llapis) estigués malament. Això ens diu que la nena ha sigut decisiva i no ha tingut cap mena de por.

Es noten línies molt més marcades en les parts més exteriors del pantaló, potser els volia repassar i, com que no tenia retoladors, ha fet servir el llapis de color negre per destacar aquella part.

Conclusions

No cal analitzar gaire aquest dibuix per deduir que la Núria sembla que progressa adequadament per l'edat que té, ja que és un dibuix que demostra que és una nena força madura sense cap manca de realitat i amb bon coneixement del món que l'envolta i bastant decisiva. Veiem també que no és gaire detallista i que no mostra cap indicatiu de tenir sentiments d'inferioritat ni d'inadequació ni d'agressivitat o tensió.

No se'n surt de la ratlla amb els llapis de color, indicatiu d'autocontrol quan pinta la figura. Sembla ser una alumna amb bona relació i comunicació amb els altres i sense dificultats d'aprenentatge.

Sí que ens hem fixat que potser no és tan segura com pot semblar, i en alguns moments es trobi en alguna situació que li costi afrontar i es torni molt insegura.

Opinió de la tutora

L'anàlisi fet del dibuix de la Núria s'ajusta molt a la descripció que jo faria del nivell maduratiu, cognitiu, afectiu i social en el qual es troba la Núria. És una nena que té un desenvolupament òptim i que resol de forma molt eficaç pràcticament totes les feines que se li encomanen. M'ha sorprès l'apreciació d'aquesta inseguretats que han detectat a través del seu dibuix, ja que és veritat que si la sotmès a situacions que no domina o li crides l'atenció per alguna cosa es desmunta amb una facilitat que sorprèn davant el seu perfil.

FITXA 6

FITXA

Nom: Martí

Edat: 6 anys i 8 mesos

Curs: 1r de Primària

Data observació: 21 de novembre

Situació on es troba: aula

Material: llapis, goma i colors

MIDA

La mida de la figura humana que ha dibuixat el Martí és mitjana.

Mostra una clara simetria però no és excessiva.

PERSPECTIVA

Situació del dibuix en la pàgina és central una mica desviat a l'esquerra. Quan la figura està col·locada en la part central de la pàgina, indica rigidesa (normal en nens petits). Quan la figura es troba en la part esquerra manifesta aïllament, regressió, organicitat (hemisferi esquerre), preocupació per si mateix, ruminació del passat, impulsivitat, necessitat de gratificacions immediates.

No ha dibuixat cap línia del terra per a recolzar la figura.

DETALLS

El dibuix del Martí té bastants detalls però no tants com per dir que són excessius

Un dels detalls que més sorprèn és l'accessori que la figura porta en el cap. Aquest sembla una mena de casc, gorra del qual surten dos traçats (un per cada costat) que van dirigits cap a les galtes. No sabríem interpretar què volia representar exactament el nen en dibuixar aquest detall.

També destaca la camiseta que porta la figura i el coll d'aquesta.

Detalls extravagants: Cap.

Detalls degradants: Cap.

Detalls essencials:

Cap:

El cap que ha dibuixat el nen és una mica gran en proporció a les altres parts del cos. Dibuir un cap gran és un indicatiu de regressió, grandiositat. Durant l'etapa escolar s'associa amb esforç intel·lectual, immaduresa... sovint dibuixat per infants petits.

Trets facials:

El Martí a inclòs dos ulls, un nas, una boca i no ha dibuixat les dues orelles. En canvi, sorprèn que hagi dibuixat dues celles. A més, aquestes són gruixudes i tenen una forma que fan que la persona estigui de mal humor amb una actitud que sembla agressiva.

Ulls:

Els ulls els ha dibuixat en forma d'ametlla i bastant separats entre ells. Els ha dibuixat amb iris i pupil·les però aquestes últimes no les ha pintat, són de color blanc.

Orelles: El nen no ha dibuixat les orelles. Aquesta omisió és menys significativa que no dibuixar altres parts del cos. Són un òrgan relativament passiu.

Boca:

La boca que ha dibuixat sembla un somriure forçat que mostra les dents. La boca, que es considera el receptor de les primeres sensacions agradables, pot considerar-se també un instrument d'agressió; la probabilitat que així sigui, augmenta quan es dibuixen les dents.

Nas: Dibuixa un nas ganxut, ample i obert que suggereix rebuig i menyspreu.

Braços:

Els braços es consideren el mitjà per controlar o realitzar canvis en l'entorn del subjecte. Els que ha dibuixat l'infant són molt curts (que no arriben a la cintura). Això indica problemes d'aprenentatge, timidesa, possible dèficit intel·lectual. Reflecteix dificultat per connectar amb el món que l'envolta, retraïment, manca d'agressivitat, manca de lideratge però no manca de desitjos de triomfar.

Són uns braços que estan enganxats al cos que manifesten control intern rígid i dificultats per connectar amb els altres, així com certa tendència a la introversió. També poden manifestar la necessitat de protegir-se de l'exterior.

Cames:

Les cames es poden considerar com a la representació del subjecte en relació a la seva autonomia dins l'ambient. El Martí les ha dibuixat separades i flotant. Deduïm que és un nen agressiu amb certes inseguretats i dependència.

Omissions: Només les orelles, i ja hem dit que és una omisió gairebé insignificant.

Tronc:

El tronc és la base dels impulsos i necessitats físiques bàsiques, i aquesta condició determina la interpretació de la seva representació gràfica. El Martí ha dibuixat un que sembla desproporcionadament gran en comparació d'altres parts del cos. Això indica una possible presència d'impulsos corporals, sentiments d'inferioritat o les dues possibilitats.

Espatlles:

Les proporcions de les espatlles són un índex del sentiment de poder o força bàsica, tant física com psicològica. Aquest dibuix mostra una desigualtat en la mida de les espatlles. Això indica l'existència d'un estat de desequilibri de la personalitat del subjecte, que pot ser temporal en infants.

Detalls accessoris**Roba:**

Ni excessiva ni escassa. Porta unes sabates taronges, uns pantalons negres, una camiseta de coll alt (això sembla) de tons grisos i amb un estampat que sembla de súper heroi. Sorpren que només fa servir dos colors: taronja i sobretot, els tons grisos i negres (pintats amb llapis).

Genitals dibuixats: Cap.

Peus:

Ha dibuixat uns peus força normals i proporcionats a la resta del cos. No ha fet cap esforç per dibuixar cap detall a les sabates (cordills, per exemple). És l'única peça de roba que no ha pintat de gris i negra, estan pintats de color taronja (el mateix que fa servir per pintar les parts de pell).

Cabell:

No sembla que s'hagi dibuixat cabell perquè li deu tapar l'accessori que s'ha dibuixat al cap. Ometre el cabell pot suggerir que l'infant tingui preocupacions sexuals.

Mans i dits:

Les mans que ha dibuixat el nen són petites, cosa que manifesta una resistència a establir contactes en les relacions interpersonals.

Coll:

El coll dibuixat és força ample i curt. A partir d'això deduïm que manca de control dels impulsos i també veiem indicis de mal humor.

Detalls irrelevantes:

El casc o gorra que porta com a accessori en el cap, i les celles gruixudes que s'ha dibuixat en la cara i fan que el rostre sembli el d'una persona enfadada i/o agressiva.

Excés ombrejat dels detalls: No.

Qualitat de les línies:

Les línies són tan gruixudes com la punta del llapis i semblen ser força marcades. Això indica que estava decidit a l'hora de dibuixar la figura. Veiem línies marcades i gruixudes a l'hora de dibuixar-se les celles. Pensem que ho fa així per mostrar èmfasi.

Conclusions

A partir d'haver analitzat el dibuix de la figura humana del Martí, deduïm que és un nen amb certs problemes d'aprenentatge, tímida i un possible dèficit intel·lectual. Reflecteix dificultat per connectar amb el món que l'envolta, retraïment, aïllament i regressió. Manifesta un control intern rígid i dificultats per connectar amb els altres, així com certa tendència a la introversió i necessitat de protegir-se de l'exterior. Manifesta una resistència a establir contactes en les relacions interpersonals i, a més, sembla que vulgui mostrar una mena de rebuig i menyspreu (cosa que hem deduït a partir de com ha dibuixat el nas).

És ben clara la mostra d'agressivitat que presenta, tant en els trets facials, com en els colors que ha usat i en com de marcades són els traços. Interpretem que és un infant agressiu amb certes inseguretats i dependència. Veiem que el nen manca de control dels impulsos, ja que mostra una possible presència d'impulsos corporals, sentiments d'inferioritat o les dues possibilitats.

Opinió de la tutora

El Martí és un nen amb molta capacitat intel·lectual. La seva part cognitiva el domina i el fa sempre estar un peu per davant dels companys. Les seves aportacions i deduccions a l'aula sobre allò que es treballa són molt riques, plenes de matisos i molt elaborades.

El seu vessant social es veu profundament afectada pels seus neguits, inseguretats, pors,.... És un nen al qual li costa relacionar-se, rebutja el contacte físic, no controla els seus

impulsos (però no és agressiu). Actualment està en tractament al centre Tariqa on a través de la teràpia psicomotriu compensen els desajustos emocionals.

L'anàlisi del seu dibuix està molt encertat, ja que han detectat que el Martí té un desequilibri i que té inseguretats i desconexions, la qual cosa és totalment certa.

FITXA 7

FITXA

Nom: Chiara

Edat: 7 anys i 9 mesos (va repetir curs)

Curs: 1r de Primària

Data observació: 21 de novembre

Situació on es troba: aula

Material: llapis, goma i colors

MIDA

La mida d'aquesta imatge és petita, tret que manifesta inseguretat, aïllament, insatisfacció i inclús regressió.

Manca de simetria i això vol dir que la nena mostra una malaptesa física i/o confusió de sexes. També mostra alguna distorsió moderada que podria indicar certa ansietat.

PERSPECTIVA

La situació del dibuix en la pàgina és central (normal en nens petits) i en la part inferior de la pàgina. Aquest últim aspecte indica, per part de la nena, una tendència al que és concret, depressió, inseguretat o, fins i tot, sentiment d'inadequació.

La figura s'acosta bastant a la vora inferior del paper, tret que indica necessitat de suport.

Sembla que la Chiara hagi volgut traçar una petita línia del terra, tot i que la figura no es recolza en ella. També veiem un altre traç que sembla ser una ombra però la podem interpretar, també, com a una altra línia del terra. Dibuixar això és una mostra de necessitat de seguretat o d'ansietat.

DETALLS

La Chiara no ha dibuixat gaires detalls, fins i tot, podem dir que en aquest dibuix hi ha una manca d'aquests. Manifesten aïllament tot i que és freqüent en nens petits.

Detalls extravagants i/o degradants: No.

Detalls essencials:

Ha omès uns quants detalls essencials que explicarem a continuació.

Cap: La Chiara ha dibuixat el cap una mica gran en proporció a la resta del cos, cosa que indica regressió, grandiositat. Durant l'etapa escolar s'associa amb esforç intel·lectual, immaduresa... sovint dibuixat per infants petits.

Trets facials: Ha dibuixat boca i ulls. Ha omès les orelles i el nas.

Ulls:

Els ulls que ha dibuixat la Chiara són dues simples rodones traçades amb llapis. No estan ni molt separats ni molt junts, és a dir, estan ben col·locats en la cara. Sembla que hagi volgut dibuixar-se alguna pestanya.

Orelles:

Les ha omès. Aquesta omisió és menys significativa que no dibuixar altres parts del cos. És un òrgan relativament passiu.

Boca: Sembla una boca normal que dibuixa un somriure.

Nas:

El nas és un altre tret facial que ha omès. Això indica que la nena té una conducta tímida i introvertida, amb absència d'agressivitat i/o pobre interès social.

Braços:

Els braços que ha dibuixat la Chiara són desiguals entre ells. Sembla que formen només la mà. No sabem exactament les intencions de la nena a l'hora de dibuixar-los.

Si interpretem que són braços, diríem que són curts. Quan són curts vol dir que la nena pateix problemes d'aprenentatge, timidesa i un possible dèficit intel·lectual. Reflecteix dificultat per connectar amb el món que l'envolta, retraïment, manca d'agressivitat, manca de lideratge però no manca de desitjos de triomfar.

Si, en canvi, interpretem que simplement els ha omès, seria un indicatiu de forts sentiments d'inadequació, ansietat i/o culpa.

Cames:

Les cames estan omeses. Aquest fet és extremadament estrany, fins i tot en infants petits. Es tracta d'uns dels primers elements que es produeixen en les primeres etapes maduratives. L'absència de cames indica intensos sentiments d'angoixa, desemparament, falta d'autonomia i inseguretat.

Tronc:

El tronc és la base dels impulsos i necessitats físiques bàsiques, i aquesta condició determina la interpretació de la seva representació gràfica.

Ens fixem en el fet de que el tronc que ha dibuixat la nena és desproporcionadament gran en comparació de com ha dibuixat les altres parts del cos. Aquest fet és una mostra d'una possible presència d'impulsos corporals, sentiments d'inferioritat o les dues possibilitats.

Espatlles:

Les proporcions de les espatlles són un índex del sentiment de poder o força bàsica, tant física com psicològica. La Chiara les ha dibuixat molt petites o, fins i tot, podem dir que les ha omès. Quan les espatlles són petites, indiquen sentiments d'inferioritat.

Detalls accessoris

Roba: Ha dibuixat molt poca roba, escassa. Podem interpretar que la nena pateix algun tipus de desajust sexual.

Genitals dibuixats: Cap.

Peus:

Són, simplement, dos cercles sense pintar sota el tronc. Deduïm que és una nena amb una conducta insegura.

Cabell destacat o omès:

S'ha dibuixat el cabell curt i l'ha pintat de color vermell. És un dels pocs colors que ha fet servir.

Mans i dits:

Si interpretem que el que ha dibuixat sortint del tronc són les mans i no pas els braços, diríem que són unes mans desproporcionadament grans (almenys una). Dibuixar les mans grans són més freqüent en infants amb necessitats educatives especials i en infants que es mostren obertament agressius, amb poques habilitats manipuladores, i/o dificultats per relacionar-se amb els altres.

Coll:

El coll representa la unió entre el cap (àrea del control) i el cos (àrea dels impulsos) i s'interpreta com un índex de la coordinació entre les dues parts. Ella l'ha omès, per tant, mostra immaduresa i també manca de control dels impulsos.

Detalls irrelevantes:

La Chiara ha traçat una línia sota el cos que podria interpretar-se com a una ombra.

Qualitat de les línies: Les línies són tan gruixudes com la punta del llapis.

Conclusions

A partir de l'anàlisi que hem fet del dibuix de la Chiara, hem pogut deduir moltes coses. És una nena molt insegura amb mostres d'ansietat. Manifesta aïllament, insatisfacció, regressió i cert sentiment d'inadequació i, fins i tot, podem arribar a parlar de depressió. Mostra certa malaptesa física i/o confusió de sexes (algun tipus de desajust sexual). També detectem forts sentiments de culpa, d'angoixa, desemparament, falta d'autonomia, manca de lideratge, immaduresa i manca de control dels impulsos.

La Chiara mostra forts sentiments d'inferioritat. Sembla ser una alumna tímida i introvertida amb problemes d'aprenentatge i un possible dèficit intel·lectual. Podríem dir que és una nena amb necessitats educatives especials i amb poques habilitats manipuladores. Reflecteix dificultat per connectar amb el món que l'envolta i dificultats per relacionar-se amb els altres.

Opinió de la tutora

Les conclusions sobre l'anàlisi del dibuix de la Chiara s'ajusten molt a les capacitats intel·lectuals i socials de la nena. La Chiara és una nena amb un profund retard, desconexions de la realitat, dificultats a l'aprenentatge i una manca d'estratègies socials que fan que li sigui molt difícil relacionar-se. Rep tractament psicològic al Cesmig i també teràpia al centre psicomotriu Tariqa. Les seves condicions familiars són molt peculiars i és també per això que mostra una tendència a l'angoixa i a la depressió.

La Chiara va entrar a l'escola amb un dictamen i va anar durant tota l'etapa d'Educació Infantil al centre d'estimulació Rella. Va repetir P-3 i actualment funciona amb un PI molt per sota dels objectius del curs en el qual està actualment.

FITXA 8

6 anys i 2 mesos
1r. Primà.

Mau Kee

FITXA

Nom: Marc

Edat: 6 anys i 2 mesos

Curs: 1r de Primària

Data observació: 21 de novembre

Situació on es troba: aula

Material: llapis, goma i colors

MIDA

La mida de la imatge que ha dibuixat en marc és més aviat petita, i això mostra certa inseguretat, aïllament, insatisfacció, i fins i tot, regressió.

El dibuix presenta una asimetria força suau que pot significar malaptesa física o confusió de sexes, a més de distorsions obvies que podrien ser símbol de psicosis o d'organicitat.

PERSPECTIVA

El dibuix està situat, envers la pàgina, a la part inferior; això mostra una tendència al que és concret, depressió, inseguretat i sentiment d'inadequació. També està centrat, cosa que mostra rigidesa però, a la vegada, és normal en nens petits.

En Marc ha dibuixat la figura a la vora inferior del paper, utilitzant aquesta com a línia del terra; aquest fet pot voler dir que hi ha una necessitat de recolzament o de seguretat i que pot patir ansietat.

DETALLS

Detalls extravagants:

El dibuix ve carregat de detalls extravagants com ara pètals al cap, un excés de braços o unes mans massa grans i indefinides guixades amb color marró. Això podrien ser indicis de psicosis, tot i que és freqüent en nens petits.

Detalls degradants:

Tot i que no hi ha cap dibuix a part de la mateixa figura, el rostre és força cridaner ja que la seva expressió és poc agradable i podria semblar, fins i tot, una màscara.

Detalls essencials:

Cap: El cap és força gran respecte el tronc. Representa regressió, grandiositat. Tot i això, durant l'etapa escolar s'associa amb esforç intel·lectual, immaduresa... Podríem afegir que, a més, no es tracta d'un cap regular (i no només pels pètals) i aquest fet pot ser representatiu d'organicitat i/o psicosis.

Trets facials:

Ha omès alguns detalls com ara les pupil·les dels ulls o l'interior de la boca, cosa que podria significar aïllament. També ens hem fixat que, a l'hora de dibuixar la forma de la cara, l'ha resseguit excessivament, marcant-la més que la resta del cos o trets facials; aquest èmfasi excessiu que hi ha fet pot voler representar una compensació de sentiments de denominació social.

Ulls:

Com ja hem dit prèviament, les pupil·les dels ulls han estat omeses i això és significatiu d'un escàs contacte amb la realitat. És freqüent en nens petits. Remarquem, però, que els ulls estan completament buits, sense intent d'indicar els globus oculars o les pupil·les; això ens indica una forta tendència del nen a evitar els estímuls visuals perturbadors.

Orelles:

Les orelles han estat totalment suprimides, però aquesta omisió és menys significativa que no dibuixar altres parts del cos. És un òrgan relativament passiu.

Boca:

El dibuix que en Marc ha fet de la boca ha consistit, simplement, en el traçat més o menys rodó d'una línia a llapis, sense cap altre detall, com podrien ser-ho les dents, ni tan sols enfosquant l'interior d'aquesta. Sembla que hagi dibuixat els trets facials un cop la cara ja havia estat pintada.

Nas:

El nen ha dibuixat el nas força gran respecte a la cara i ganxut. El dibuix del nas és un símbol d'empenta i independència, però en aquest cas també és símbol de rebuig i menyspreu.

Braços:

En marc ha dibuixat els braços de forma molt esquemàtica. Els ha fet massa llargs en comparació a la resta del cos i això vol dir que està realitzant en el seu desenvolupament un esforç ambiciós, però aquests també són dibuixats amb certa freqüència per infants agressius. El fet que hagi dibuixat uns braços tan primos pot significar que té sentiments de debilitat. Podríem considerar que els hi ha donat molta èmfasi ja que n'ha dibuixat quatre enlloc de dos; aquest fet representa una forta necessitat d'èxit i/o agressivitat.

Cames:

El nen ha dibuixat les cames força separades, cosa que podria ser un indicati d'agressivitat.

Tronc:

El tronc de la figura dibuixada és desproporcionadament gran i pot indicar una possible presència d'impulsos corporals, sentiments d'inferioritat o les dues possibilitats.

Espatlles:

Per no dir que les espatlles que ha dibuixat el nen són inexistents, direm que són molt petites, i això és un tret que indica sentiments d'inferioritat.

Detalls accessoris**Roba:**

No ha dibuixat troba escassa, però tampoc n'ha dibuixat en excés.

Genitals dibuixats:

No

Peus:

Els peus han estat dibuixats de forma molt esquematitzada, a l'igual que els braços. Els peus fan referència a la seguretat personal. Si han estat dibuixats d'aquesta manera, doncs, podríem tenir indicis d'inseguretat per part del nen.

Cabell destacat o omès:

En Marc ha canviat, més o menys, el cabell per pètals. Quan el cabell queda omès, estem parlant de preocupacions sexuals.

Mans i dits:

Si el que el nen ha dibuixat als extrems del que hem considerat braços anteriorment, ho considerem com a mans, podríem destacar-ne el següent:

Són mans bastant grans, signe més freqüent en infants amb necessitats educatives especials i en infants que es mostren obertament agressius, amb poques habilitats manipuladores, i/o dificultats per relacionar-se amb els altres.

El que consideraríem els dits, els ha dibuixat com punxes i connoten hostilitat o impulsivitat.

Coll: El nen no ha dibuixat Coll i aquest és un factor que representa i maduresa; també representa una manca de control dels impulsos.

Detalls irrelevantes: Podríem considerar com a detalls irrelevantes els pètals afegits al cap, que fan de substituïts del cabell, o els dos braços extrems que té la figura.

Qualitat de les línies: Les línies han estat traçades amb l'amplada que té la punta del llapis, tot i que podríem destacar que la que

Conclusió

A partir de l'anàlisi que hem fet del dibuix d'en Marc podem deduir diverses coses. El nen mostra certa inseguretat, aïllament, insatisfacció, i fins i tot, regressió. Mostra, també, una tendència al que és concret, depressió, inseguretat i sentiment d'inadequació. El seu dibuix està centrat al full, cosa que mostra rigidesa però, a la vegada, és normal en nens petits. També l'ha dibuixat utilitzant l'extrem inferior d'aquest com a línia del terra; això podria significar que hi ha una necessitat de suport o de seguretat i que pot patir ansietat. Els detalls extravagants que en abundància ha dibuixat en Marc, podrien ser indicis de psicosis, tot i que és freqüent en nens petits. No ha remarcat gaire cap tret facial en concret, però sí la silueta de la cara, aquest èmfasi excessiu que hi ha fet pot voler representar una compensació de sentiments de denominació social. A l'hora de dibuixar els ulls completament buits podem deduir una forta tendència del nen a evitar els estímuls visuals perturbadors. També ha dibuixat nas, símbol d'empenta i independència, però en aquest cas també és símbol de rebuig i menyspreu. El fet que hagi dibuixat uns braços tan prims pot significar que té sentiments de debilitat. Podríem considerar que els hi ha donat molta èmfasi, ja que n'ha dibuixat quatre en lloc de dos; aquest fet representa una forta necessitat d'èxit i/o agressivitat, cosa que coincideix amb dibuixar les cames separades. El que consideràrem els dits, els ha dibuixat com punxes i connoten hostilitat o impulsivitat. En Marc ha omès, en certa manera, el cabell, indicatiu de preocupacions sexuals.

Opinió de la tutora

El Marc és un nen que té problemes de relació, ja que respon amb agressivitat davant els estímuls, té una manca greu d'autocontrol i gestió de les emocions. Rep atenció al centre Tariqa. A nivell d'aprenentatges va avançant però desconnecta fàcilment i això fa que li costi seguir el ritme dels companys de classe. L'anàlisi que han fet del seu dibuix s'ajusta a les mancances i handicaps que pot tenir el nen, molt encertat.

FITXA 9

Biel

7
anys
17 mesos

FITXA

Nom: Biel

Edat: 7 anys i 7 mesos

Curs: 2n de Primària

Data observació: 12 de desembre de 2018

Situació on es troba: aula

Material: llapis, goma i colors

MIDA

Mida de la imatge és una mica petita respecte tot l'espai del full. Pot indicar certa seguretat o insatisfacció. Mostra simetria però no excessiva.

PERSPECTIVA

La situació del dibuix en la pàgina és totalment central, normal en nens petits. No ha dibuixat cap línia del terra, la figura està "flotant".

DETALLS

No hi ha cap excés ni manca de detalls. Hi ha els justos i necessaris.

Detalls extravagants: Cap.

Detalls degradants: Cap.

Detalls essencials:

La persona que he dibuixat en Biel té un cap, un tronc, dues cames i dos braços.

En les característiques facials ha inclòs dos ulls, dues celles i una boca.

Cap:

És un cap força proporcionat amb la resta del cos tot i que una mica gran. Durant l'etapa escolar s'associa amb esforç intel·lectual.

Trets facials: En Biel ha dibuixat ulls i boca. S'ha deixat les orelles i el nas. A més, ha dibuixat les celles.

Ulls:

Els ulls dibuixats són grans en comparació de la resta de trets facials. Són força detallats, ja que tenen iris de color marró i pupil·les.

Orelles:

Aquesta figura humana manca d'orelles. Això és menys significatiu que no dibuixar altres parts del cos. És un òrgan relativament passiu.

Boca:

La boca dibuixada és una simple línia feta amb llapis que dibuixa un somriure. És proporcionada.

Nas:

El Biel no ha dibuixat el nas. Aquesta omisió és una mostra de què l'infant té una conducta tímida i introvertida, amb absència d'agressivitat i/o pobre interès social.

Braços:

Els braços es consideren el mitjà per controlar o realitzar canvis en l'entorn del subjecte. Els que ha dibuixat el nen són proporcionats a la resta del cos. No són ni llargs ni curts, ni amples ni prims. No estan enganxats al cos ni tampoc gaire separats.

Cames:

Les cames que ha dibuixat el Biel no són ni llargues ni curtes, és a dir, que, com la resta del cos, són proporcionades respecte als altres elements de la mateixa figura. No estan ni molt juntes ni molt separades. Com que estan flotant, podem deduir que té certa inseguretats i/o dependència.

Tronc: Proporcionat a la resta del cos.

Espatlles: Les proporcions de les espatlles són un índex del sentiment de poder o força bàsica, tant física com psicològica. Les que ha dibuixat en Biel són proporcionades a la resta de parts del cos.

Detalls accessoris

Roba: La figura que ha dibuixat el Biel porta una samarreta de màniga llarga de color verd i pantalons i sabates de color rosa. No hi ha cap excés ni manca de vestimenta.

Genitals dibuixats: Cap.

Peus:

Els ha dibuixat proporcionats a la resta del cos i amb unes sabates de color rosa i amb sola. Fan referència a la seguretat personal. Sembla tenir implicacions agressives, que parteixen de la seva funció d'impulsar, conduir el cos endavant i també com a instrument d'atac.

Cabell: Cabell curt pintat de negre.

Mans i dits: Les mans les ha dibuixat molt bé i ben proporcionades.

Coll: Ha dibuixat un coll prim però força proporcionat.

Detalls irrelevantes: Cap.

Excés ombrejat dels detalls: No.

Qualitat de les línies: Línies tan gruixudes com la punta del llapis.

Conclusions

A partir d'aquesta anàlisi, deduïm clarament que el Biel és un alumne que progressa adequadament. No mostra cap dificultat d'aprenentatge i sembla controlar els seus impulsos prou bé sense mostrar cap sentiment d'agressivitat o tensió. Com que no se surt de la ratlla, en Biel mostra tenir autocontrol a l'hora de pintar la figura.

No manifesta cap sentiment d'inferioritat, dependència, inadequació, ni por. Sembla tenir bon contacte amb la realitat i el món que l'envolta i no deu tenir cap problema a l'hora de relacionar-se amb els altres.

Opinió de la tutora

El Pau és un nen força equilibrat. Té la maduresa afectiva cognitiva i social pròpia de l'edat. L'anàlisi del seu dibuix podria descriure els trets més significatius del nen i la forma en què se sent davant les diferents realitats.

FITXA 10

Alba

7 anys
y 9 mesos

FITXA

Nom: Alba

Edat: 7 anys i 9 mesos

Curs: 2n de Primària

Data observació: 12 de desembre de 2018

Situació on es troba: aula

Material: llapis i goma

MIDA

La mida de la imatge és mitjana amb una simetria excessiva que indica rigidesa, fragilitat.

PERSPECTIVA

La situació del dibuix en la pàgina és completament central, índex de rigidesa (normal en nens petits). S'ha dibuixat una línia del terra que indica certa necessitat de seguretat.

DETALLS

No excessius però tampoc n'hi ha pocs.

Detalls extravagants i/o degradants: Cap.

Detalls essencials:

Cap:

L'Alba ha dibuixat un cap desproporcionadament gran en comparació de la resta del cos. Aquest aspecte suggereix certa regressió, grandiositat. Durant l'etapa escolar s'associa amb esforç intel·lectual, immaduresa... sovint dibuixat per infants petits.

Trets facials:

Ulls:

Els ulls són el detall més revelador de les característiques facials. Generalment són el primer detall facial que dibuixa un infant petit, ja que són els òrgans bàsics per al contacte amb el món exterior i el centre de la comunicació social.

Orelles: Proporcionades a la resta de trets facials. Sembla que porten arracades.

Boca: Ha traçat una línia corba que dibuixa un somriure. D'aquesta boca ha dibuixat una llengua. Mostra una manca d'agressivitat.

Nas: Nas en forma com de “L” i proporcionat a la resta de trets facials.

Braços:

Els braços que ha dibuixat la nena no són ni llargs ni curts, i ni amples ni prims. Són força proporcionats a la resta de parts del cos. Estan enganxats al cos. Això pot indicar que la nena té un control intern rígid i dificultats per connectar amb els altres, així com certa tendència a la introversió. També poden manifestar la necessitat de protegir-se de l'exterior.

Cames:

Les cames d'aquesta figura no són ni llargues ni curtes, són proporcionades en relació a la resta de parts del cos. No estan juntes però tampoc tan separades com per deduir que indiquin certa agressivitat.

Les cames es poden considerar com a la representació del subjecte en relació a la seva autonomia dins l'ambient.

Tronc: Proporcionat

Espatlles: Les proporcions de les espatlles són un índex del sentiment de poder o força bàsica, tant física com psicològica. Les que ha dibuixat són proporcionades a la resta del cos.

Detalls accessoris

Roba:

Una jaqueta amb molts detalls, un cinturó, un pantaló amb el detall de la cremallera, mitjons i sabates molt ben detallades. Clarament, veiem que l'Alba és una nena força detallista i amb molt bon contacte amb la realitat i el món que l'envolta.

Genitals dibuixats: No.

Peus: Semblen ser uns peus desproporcionadament petits que poden suggerir sentiments de dependència.

Cabell: També s'ha molestat per dibuixar detalladament el cabell. Porta serrell i un monyo i cabell llarg fins a sota les espatlles.

Mans i dits:

Les mans que ha dibuixat l'Alba són proporcionades tot i que tenen només tres dits. Aquest fet ens ha estranyat. Podem pensar que l'Alba és insegura a l'hora d'enfrontar-se a la dificultat de dibuixar les mans (normal en nens petits).

Coll: Proporcionat.

Detalls irrelevantes: Pestanyes, celles, estampat de la jaqueta, detalls de les sabates i el monyo.

Excés ombrejat dels detalls: No.

Qualitat de les línies:

Tan gruixudes com la punta del llapis.

Conclusions

Analitzant el dibuix de l'Alba, deduïm que és una nena prou madura per l'edat que té i sembla progressar adequadament. Mostra alguns signes dependència i de necessitar més seguretat. Tot i això és molt detallista i no sembla tenir cap problema d'aprenentatge. Controla els seus impulsos prou bé sense mostrar cap sentiment d'agressivitat o tensió.

Opinió de la tutora

L'Alba és una nena força equilibrada. El seu nivell maduratiu és l'adequat per una nena de la seva edat. Resol sense problemes les qüestions acadèmiques i té les estratègies socials pròpies de l'edat.

L'anàlisi del seu dibuix correspon als trets més importants que caracteritzen l'Alba.

FITXA 11

Pol 7 anys i 7 mesos

FITXA

Nom: Pol

Edat: 7 anys i 7 mesos

Curs: 2n de Primària

Data observació: 12 de desembre de 2018

Situació on es troba: aula

Material: llapis, goma i colors

MIDA

La mida de la imatge és una mica petita en proporció a l'espai de la pàgina. Dibuixar la figura petita és una mostra d'inseguretat, aïllament, insatisfacció i/o regressió.

Manifesta molta simetria que indica rigidesa i fragilitat.

PERSPECTIVA

La situació del dibuix en la pàgina és central (normal en nens petits) en la part inferior. Quan el dibuix està a la part inferior pot indicar una tendència al que és concret, depressió, inseguretat, sentiment d'inadequació. Nosaltres només interpretem una mica d'inseguretat i prou.

S'acosta a la vora inferior del paper, indicatiu de necessitat de suport a l'hora de dibuixar la figura.

DETALLS

No hi ha detalls excessius. Només podem parlar del detall que s'ha dibuixat en la jaqueta, que interpretem que és la cremallera.

Detalls extravagants i/o degradants: Cap

Detalls essencials:

Cap:

El Pol ha dibuixat un simple cercle amb el llapis que sembla que li hagi costat traçar-lo. Podem pensar que és prou proporcionat a la resta del cos.

Trets facials:

Ulls:

Ha dibuixat dos cercles de la mateixa mida amb dos punts que representen les pupil·les. Dibuixar aquestes indica bon contacte amb la realitat, freqüent en nens petits.

Orelles:

En Pol ha omès les orelles. Aquesta omisió és menys significativa que no dibuixar altres parts del cos. És un òrgan relativament passiu.

Boca:

La boca que ha dibuixat és una simple línia corba que dibuixa un lleuger somriure. Deduïm que no és un nen molt agressiu. Està proporcionada a la resta de trets facials.

Nas: Nas rodó que no mostra agressivitat i és proporcionat a la resta de trets facials.

Braços:

Els braços són el detall que més ens sorprèn. En Pol els ha dibuixat molt separats del cos i curts, Això ens indica que pot tenir algun problema d'aprenentatge i reflecteix dificultat per connectar amb el món que l'envolta, possible manca de lideratge però no manca de desitjos de triomfar.

Cames: Les cames no es troben juntes, cosa que indica que no està en tensió. Quan les cames estan separades poden suggerir certa agressivitat.

Tronc: El tronc és la base dels impulsos i necessitats físiques bàsiques, i aquesta condició determina la interpretació de la seva representació gràfica. El Pol ha dibuixat un desproporcionadament gran que pot manifestar una possible presència d'impulsos corporals, sentiments d'inferioritat o les dues possibilitats.

Epatlles:

El Pol no ha dibuixat espatlles. Això pot manifestar sentiments d'inferioritat.

Detalls accessoris

Roba: El nen s'ha dibuixat el que sembla una jaqueta (pel detall de la cremallera) de color taronja, uns pantalons negres i unes sabates sense pintar.

Genitals dibuixats: No.

Peus: Peus petits tot i que una mica prims. Mostra poca seguretat.

Cabell: No s'ha esforçat gaire en dibuixar-se cabell. Simplement ha fet uns gargots sobre el cap.

Mans i dits:

Interpretem que el Pol ha dibuixat les mans un xic grans en proporció a la resta del cos. Pot indicar que el nen té poques habilitats manipuladores i/o relacionar-se amb els altres.

Coll:

El coll representa la unió entre el cap (àrea del control) i el cos (àrea dels impulsos) i s'interpreta com un índex de la coordinació entre les dues parts. El que ha dibuixat és llarg i pot indicar rigidesa.

Detalls irrelevantes: Només el detall de la cremallera de la jaqueta.

Excés ombrejat dels detalls: No.

Qualitat de les línies:

Línies tan gruixudes com la punta del llapis. No ha remarcat cap part.

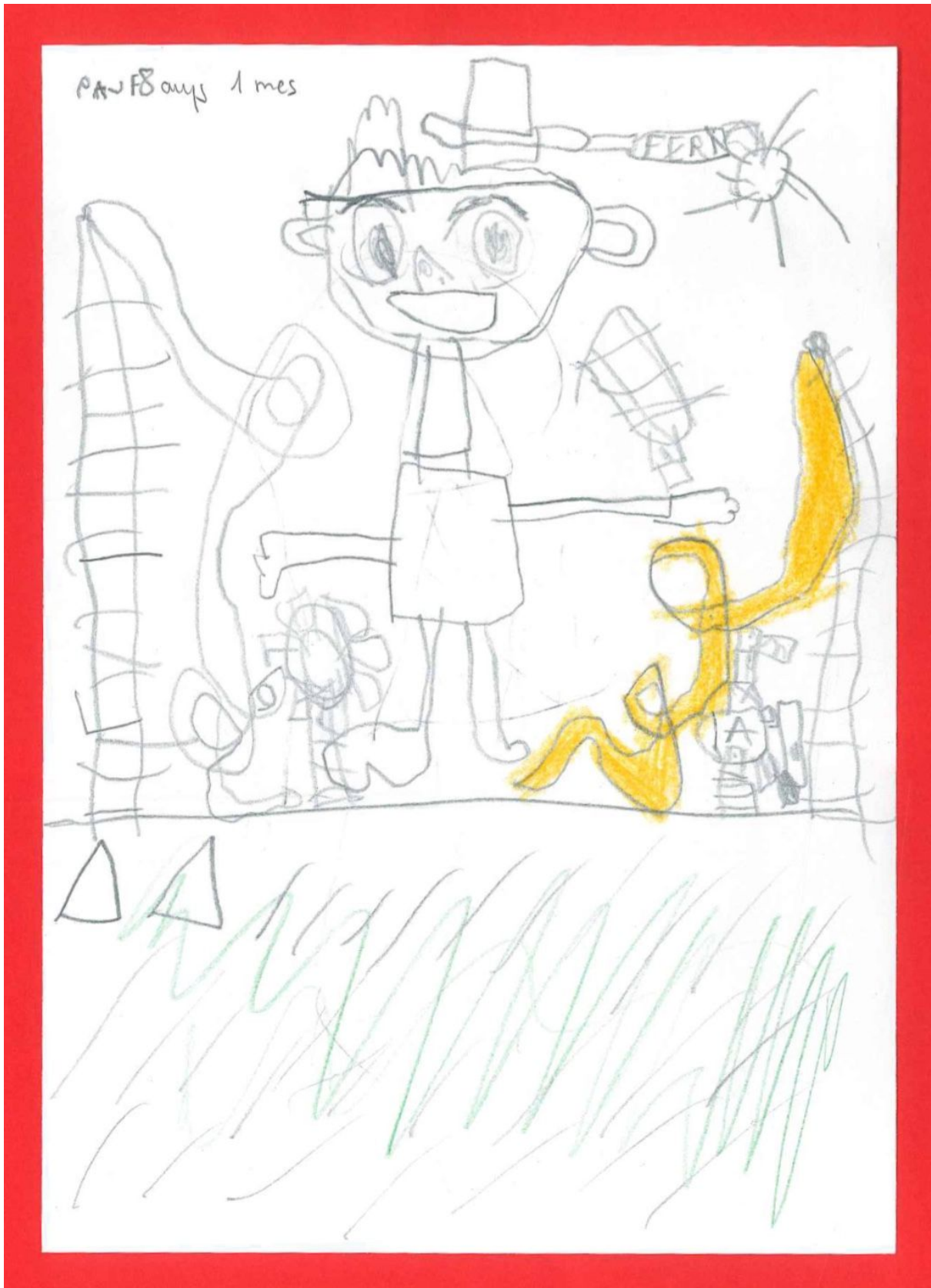
Conclusions

A través de l'anàlisi del dibuix del Pol podem deduir que és un nen certament insegur i amb alguna dificultat per relacionar-se amb els altres. Mostra signes d'agressivitat tot i que gens excessives. També mostra tenir alguna mena de dificultat d'aprenentatge i poques habilitats manipuladores. Fins i tot sembla que manifesta sentiments d'inferioritat.

Opinió de la tutora

L'anàlisi fet del dibuix del Pol s'apropa a la realitat del nen tot i que les mancances són més profundes que les que s'han pogut analitzar a través del dibuix. És un nen al qual li falten estratègies socials, que li costa controlar els seus impulsos i que té una atenció limitada. Resol les qüestions escolars però el seu rendiment està per sota de les seves possibilitats. Va al psicòleg per problemes familiars.

FITXA 12

FITXA

Nom: Pau

Edat: 8 anys i 1 mes (repetidor)

Curs: 2n de Primària

Data observació: 12 de desembre

Situació on es troba: aula

Material: llapis, goma i colors

MIDA

La mida del dibuix d'en Pau és força gran, cosa que implica que es troba en un entorn restrictiu, en tensió i que també indica compensació.

La imatge és força asimètrica, cosa que representa malaptesa física o confusió de sexes. Presenta moltes distorsions, tan òbvies com moderades; això és símbol de psicosi, organicitat o ansietat.

PERSPECTIVA

El dibuix es troben una situació central a la pàgina; això comporta rigidesa, tot i que és normal amb nens petits. També caldria dir que està situat més aviat a la part superior d'aquesta, fet que indica falta de realisme, fantasia o frustració. És freqüent que els nens petits situïn els dibuixos a la part superior esquerra.

Com hem dit, el dibuix s'acosta a la vora superior del paper, i això pot indicar por o evitació de l'entorn. A més ha dibuixat línia del terra, símbol de necessitat de seguretat o ansietat.

DETALLS

Ha dibuixat detalls en excés i això podria comportar que el nen pateix de personalitat obsessiu-compulsiva o d'ansietat.

Detalls extravagants:

Molts. Pot ser un indicatiu de psicosi, però és freqüent en nens petits.

Detalls degradants:

No, però ha dibuixat molts detalls extrems indefinits.

Detalls essencials:

Cap:

Els investigadors pensen que el cap representa l'àrea de la intel·ligència, així com el control dels impulsos i la fantasia

En Pau ha dibuixat un cap bastant gran, cosa que pot representar regressió o grandiositat. Durant l'etapa escolar s'associa amb esforç intel·lectual, immaduresa... sovint dibuixat per infants petits. També és un cap molt irregular i força separat del cos (tot i que unit pel coll). Aquests trets poden ser indicis d'organicitat o psicosi.

Trets facials:

Els trets facials i el cap, en general, que ha dibuixat en Pau, són força extravagants. Podria representar psicosi.

Ulls:

Els ulls són el detall més revelador de les característiques facials. Generalment són el primer detall facial que dibuixa un infant petit, ja que són els òrgans bàsics per al contacte amb el món exterior i el centre de la comunicació social. En el cas d'en Pau, han estat dibuixats amb molta èmfasi i això podria ser un indicatiu de paranoia.

Orelles:

Els nens petits donen poca importància a les orelles i tampoc no és estrany que les ometin, ja que són un òrgan força passiu. Amb l'èmfasi que els hi ha donat en Pau, pot estar expressant un desig d'escoltar el que creuen que els altres diuen sobre ell. Pot indicar paranoia i al·lucinacions auditives.

Boca: El nen l'ha traçada com a un semicercle força irregular. No li ha donat gaire èmfasi.

Nas:

És símbol d'empenta i independència.

En Pau ha dibuixat un nas ganxut obert, que indica rebuig i menyspreu. A més li ha donat èmfasi, que pot significar que el nen té preocupacions sexuals, però és freqüent en nens petits.

Braços:

Els braços es consideren el mitjà per controlar o realitzar canvis en l'entorn del subjecte.

En Pau n'ha dibuixat un de massa llarg en comparació a la resta del cos; això vol dir que el nen està realitzant en el seu desenvolupament un esforç ambiciós. Són dibuixats amb certa freqüència per infants agressius. L'altre l'ha dibuixat molt curt, fet que pot representar problemes d'aprenentatge, timidesa o possible dèficit intel·lectual. Reflecteix dificultat per

connectar amb el món que l'envolta, retraïment, manca d'agressivitat, manca de lideratge però no manca de desitjos de triomfar.

També ha dibuixat ambdós braços força prims, cosa que reflecteix sentiments de debilitat del nen.

Cames:

En Pau ha dibuixat les cames força separades, fet que representa un indicati d'agressivitat. Podríem dir que estan flotant perquè estan distanciades de la línia del terra, però en ser una distància tan mínima no considerarem la inseguretat o dependència que aquest fet comportaria envers el nen.

Tronc:

El tronc és la base dels impulsos i necessitats físiques bàsiques, i aquesta condició determina la interpretació de la seva representació gràfica.

El tronc dibuixat en aquest cas, és desproporcionadament petit, això suggereix la negació dels impulsos corporals, sentiments d'inferioritat o les dues possibilitats.

Espatlles:

En Pau ha dibuixat les espatlles molt petites, desiguals i quadrades. Aquests trets reflecteixen sentiments d'inferioritat, existència d'un estat de desequilibri de la personalitat del nen (que pot ser temporal en infants) i hostilitat.

Detalls accessoris

Peus:

Fan referència a la seguretat personal.

El nen ha dibuixat un peu molt gran, que és un indicati de necessitat de seguretat, i l'altre desproporcionadament petit, que és un indicati de què el nen té sentiments de dependència.

Cabell: Ha dibuixat el cabell amb formes similars repetides. Pot significar que té alguna preocupació sexual.

Mans i dits:

El nen ha dibuixat les mans petites i aquest fet representa certa resistència a establir contactes en les relacions interpersonals. No ha dibuixat dits, però en cas que sí, són excessivament curts.

Coll:

El coll representa la unió entre el cap (àrea del control) i el cos (àrea dels impulsos) i s'interpreta com un índex de la coordinació entre les dues parts. En Pau l'ha fet amb bastant èmfasi, fet que indica una necessitat de control. També l'ha fet llarg i prim, que indica rigidesa.

Detalls irrellevants:

N'ha fet moltíssims. Són mostres de conductes amb agressivitat o preocupacions sexuals.

Qualitat de les línies:

Les línies de dibuix tenen l'amplada de la punta del llapis.

Conclusions

A partir de l'anàlisi que hem fet del dibuix d'en Pau, podem deduir diverses coses.

La primera és que probablement és un nen que es troba en un entorn restrictiu i en tensió. El seu dibuix presenta moltes distorsions, tan òbvies com moderades; això és símbol de psicosi, organicitat o ansietat. Ha dibuixat detalls en excés i això podria comportar que el nen pateix, a més, de personalitat obsessiu-compulsiva.

Per com ha dibuixat el cap, hi hem deduït certa regressió. Els ulls, en el cas d'en Pau, han estat dibuixats amb molta èmfasi i això podria ser un indicatiu de paranoia.

Cal recalcar que els nens petits donen poca importància a les orelles i tampoc no és estrany que les ometin, ja que són un òrgan força passiu. Amb l'èmfasi que els hi ha donat en Pau, pot estar expressant un desig d'escoltar el que creuen que els altres diuen sobre ell. Pot indicar, també, paranoia i, fins i tot, al·lucinacions auditives.

Hem detectat, a través del dibuix d'aquest nen, que també pot tenir problemes d'aprenentatge, timidesa o un possible dèficit intel·lectual. Aquest, a més a més, reflecteix la dificultat d'en Pau per a connectar amb el món que l'envolta i el retraïment que pateix, juntament amb la manca d'agressivitat i la manca de lideratge però no manca de desitjos de triomfar.

També ha dibuixat ambdós braços força prims, cosa que reflecteix sentiments de debilitat del nen. Hi trobem reflectida, també, una negació d'impulsos corporals, sentiments d'inferioritat o les dues possibilitats, amb el dibuix d'un tronc desproporcionadament petit. Fins i tot hi trobem l'existència d'un estat de desequilibri de la personalitat del nen (que pot ser temporal en infants) i hostilitat.

Hem deduït que en Pau és un nen amb una necessitat de seguretat clara i amb sentiments de dependència. El nen ha dibuixat les mans petites, i aquest fet representa certa resistència a establir contactes en les relacions interpersonals. Per com ha dibuixat el coll, hem interpretat que té força necessitat de control.

N'ha fet moltíssims, de detalls irrelevantes i, aquests, són mostres de conductes amb agressivitat o preocupacions sexuals.

Opinió de la tutora

L'anàlisi que han fet del dibuix del Pau mostra moltes de les dificultats que mostra el Pau tant a nivell de personalitat, com cognitives i de relacions socials.

És un nen que té moltes dificultats d'autocontrol, és molt impulsiu i li costa mantenir l'atenció. La seva manca d'autocontrol li fa tenir problemes en les seves relacions socials.

Rep tractament psicològic i té un PI per ajustar els aprenentatges a les capacitats que va desenvolupant.

3.2. ENTREVISTA PSICÒLOGA INFANTIL

Introducció

Aquí mostrem una peça clau de la part pràctica del nostre treball: l'entrevista.

Com que a nosaltres ens semblava essencial l'assessorament d'una professional en la branca de la psicologia infantil i escolar, vam decidir contactar amb la psicòloga del centre Arrels: la R.

Li vam fer les següents preguntes:

Quina és la teva especialitat?

La meua especialitat és la psicologia clínica i escolar, des de la part infantil. Després em vaig enfocar més en la paraescolar.

Amb quines edats treballes?

Treballo amb nens en edats compreses entre els 3 i els 12 anys, és a dir, en les etapes d'infantil i primària.

Quants anys fa que treballes? El meu treball fix com a psicòloga és al centre A, i fa 23 anys que hi treballo.

Per què vas escollir aquesta feina?

Doncs a mi des de petita m'havia atret saber com pensen els nens petits, quins comportaments presenten etc. I sempre que em preguntaven de què volia treballar jo deia que volia ser psicòloga infantil. Jo penso que també vaig triar aquesta feina perquè estant a l'institut, a segon de BUP, vaig tenir un professor que era psicòleg i molt sovint ens explicava teories i anècdotes relacionades amb l'ofici i això va influir força en el fet que jo decidís que fos aquell el meu treball, sempre ho havia tingut clar: psicòloga infantil.

En què et fixes principalment en els dibuixos de la figura humana per detectar algun desequilibri en l'edat mental?

Em centro, més aviat, en la globalitat del dibuix, en com està fet. Després ja paro més atenció en els detalls com ara el cap o les extremitats, ja que si parlem d'un desequilibri cognitiu, no ens hem de fixar tant en les mesures o la mida del dibuix perquè és on es troben més reflectides les emocions.

Com detectes alguna anomalia en l'edat mental?

Normalment acostumo a utilitzar la guia de Goodenough, ja que d'aquí s'hi pot treure el CI de coeficient. És força evident, però, quan un nen té dificultats, com podria ser el cas d'un nen de 5 anys que no sabés distingir una figura humana.

Què fas quan detectes algun desajustament de l'edat mental mitjançant el dibuix de la figura humana?

Abans de treure conclusions, ho complemento amb un altre test d'intel·ligència tipic "WISC" per a no quedar-me només amb el dibuix. Si ho complemento amb un test d'intel·ligència i el nen el passa bé, vol dir que el problema, aleshores, és emocional (no té a veure amb l'edat mental), o també que pot tenir problemes neurològics o motors.

Per què és important el dibuix de la figura humana en relació a l'edat mental? Per què no uns altres?

És important el dibuix de la figura humana pel factor de l'autoreconeixement, que és bàsic i molt important. Les altres figures ens mostrarien parts més emocionals, que en aquest cas no ens interessen tant.

Quan no coneixes el nen i simplement veus el dibuix, notaries molt que hi ha coses que serien més fàcils de deduir que coneixent el nen i el seu entorn?

La veritat és que dóna igual, ja que el nen potser no sap que li estan fent un diagnòstic, i si no pots controlar variables, el dibuix no pot ser estudiat de la mateixa manera que si estiguessin controlades.

Els psicòlegs fan moltes més proves en les quals controlen les variables per a poder, doncs, analitzar bé els dibuixos.

Quines creus que són les causes o si hi ha causes pel desajustament de l'edat mental?

Clar que hi ha causes, però poden ser molt àmplies: des de raons genètiques o síndromes, fins a problemes ambientals (familiars, socials) i/o problemes perceptius (físicament, per exemple).

Què fas quan detectes dificultats d'aprenentatge destacables en un nen?

Quan crec que un nen pateix certes dificultats demano una anàlisi mèdic, per assegurar-me així que no hi hagi res de caràcter neurològic, psiquiàtric, etc. Després, al nen se li passen unes proves.

4. CONCLUSIÓ

Després de tot el treball d'estudi i recerca que hem fet, hem pogut provar que la hipòtesi del nostre TR és correcta: podem detectar desajusts entre l'edat mental i cronològica d'un nen a través d'un dibuix seu de la figura humana. Això té una gran relació amb la intel·ligència.

El primer que ens ha sorprès, és que hi hagi tants tests per interpretar dibuixos tan variats, tant de nens com d'adults.

Com més petits són, més es nota la diferència d'edat, és a dir, és molt més fàcil diferenciar el dibuix d'un nen de cinc anys del d'un nen de quatre, que no pas diferenciar el d'un nen de deu anys amb el d'un nen que en té onze. Això és així gràcies al fet que, durant els primers anys de vida, es capta molta més informació i de forma més ràpida que quan ja són més grans.

Mai no ens hauríem imaginat que cada un dels detalls que componen el dibuix de la figura humana que el nen ha fet, tinguessin una importància tan gran i que, a més, manifestessin tants trets i característiques de la personalitat d'aquest. Tampoc no esperàvem que els resultats fossin tan òptims a l'hora de comparar la nostra conclusió de la personalitat del nen, simplement havent analitzat un únic dibuix seu, amb l'opinió i punt de vista de la seva tutora, que realment el coneix.

Ha sigut, també, una sorpresa per a nosaltres que hi hagués tantes teories basades en aquest camp. Tot i que només hem treballat amb personatges molt destacats com serien Piaget, Wallon, Lowenfeld o Goodenough, són més que suficients els aprenentatges que aquests ens han proporcionat per a estar ben informades i poder analitzar amb bastant precisió els dibuixos.

També hem arribat a la conclusió de què el treball de professionals, com ho són els mestres o psicòlegs infantils, és essencial per als nens.

Hem vist, en moltes de les anàlisis que hem fet, que el treball dels professors va molt més enllà que simplement donar classes. És el docent, en molts casos, qui primer detecta algun problema, sobretot quan es tracta d'un problema d'organicitat, en el nen. Problemes d'aquests podrien influir molt en el dibuix del nen i, per tant, en el nostre punt de vista sobre el seu coeficient o la seva personalitat i/o conducta.

A més, hem après, gràcies a la psicòloga, que el fet que un nen et faci un dibuix més cridaner de l'habitual, no ha de ser significatiu en relació amb les seves aptituds cognitives. Per a justificar-ho, se li haurà de passar un test d'intel·ligència, ja que la part cognitiva i l'emocional no sempre van lligades.

Finalment, cal dir que ens hem centrat en el dibuix de la figura humana perquè ens semblava més interessant estudiar la intel·ligència en relació a la seva edat, que no pas les seves emocions, i havent triat un altre dibuix ens hauríem anat per la branca emocional amb facilitat.

5. BIBLIOGRAFIA

ARNOLD GESELL, *El niño de 5 a 6 años*, Ediciones Paidós Ibérica S.A., Barcelona, 1967.
Pàgines 51 i 111-118

N. M. AKSARINA, *L'educació dels infants fins als 7 anys*, AAPSA Rosa Sensat, Barcelona, 1983. Pàgines 230-237.

PERE CASTELLVÍ I MASJUAN, *Psicologia del pensament*, Edicions Proa/Universitat Ramon Llull, Barcelona, 1997. Glossari i capítol 3: *Esquemes i estructures. El procés d'adaptació*

V. BARROS DE OLIVEIRA I NADIA. A. BOSSA (COORD.), *Evaluación psicopedagógica de 0 a 6 años*, NARCEA S.A. EDICIONES, Madrid, 2001. Capítol 1: *El juego y el dibujo del niño*, pàgines 35-39

SIMONE BOURGÈS, *TESTS PARA EL PSICODIAGNÓSTICO INFANTIL Elección e interpretación de pruebas*, Editorial Original: Delachaux et Nistlé, Neuchâtel-París, 1979. Editorial espanyola: © Cincel S.A, Madrid, 1980. Pàgines 45-54.

Cuadernillo de interpretación H-T-P (Casa-Árbol-Persona), Copyright Original ©1992 by WPS, Western Psychological Services, Los Angeles, CA, USA. Copyright ©2008 by TEA Ediciones, S.A.U., Madrid, España

6. WEBGRAFIA

Aquestes són les pàgines que hem consultat per ajudar-nos a realitzar aquest treball de recerca i les dates de consulta:

http://www.edubcn.cat/rcs_gene/treballs_recerca/2013-2014-08-3-TR.pdf 25 de juny, 2018

<http://www.xtec.cat/sgfp/llicencies/200607/memories/1574m.pdf> 25 de juny, 2018

<http://apuntesdeclase-elgarabato.blogspot.com/> 25 de juny, 2018

https://www.psicoactiva.com/blog/test-htp-proposito/#Interpretacion_del_dibujo_de_la_persona 3 de desembre, 2018

<https://www.espaciologopedico.com/recursos/glosariodet.php?Id=230> 26 de desembre, 2018

<https://www.espaciologopedico.com/recursos/glosariodet.php?Id=230> 1 de gener, 2019

7.GLOSSARI

Afflicció: És l'acció i el resultat d'afligir o afligir-se. Fa referència a un profund sentiment de tristesa, pena, dolor o patiment.

Aïllament: Situació de solitud o falta de comunicació o relació amb els altres.

Allò (*id*)⁷: Segons Freud, és format per les tendències instintives de l'Eros, les tendències lligades a l'instint de mort i els elements reprimits. És regit pel principi del plaer. És bàsicament inconscient.

Autonomia: capacitat que té un individu de sentir, pensar i prendre decisions per si mateix. Aquest concepte abasta una sèrie de característiques i elements referents amb l'autogestió personal: l'autoestima, l'actitud positiva davant la vida, l'anàlisi correcta de les normes socials, l'autosuficiència, etc.

Constricció: Obligar, precisar, compel·lir per força a algú a què faci i executi alguna cosa. Oprimir, reduir, limitar.

Desemparament: Acció i/o efecte de deixar sense empara, sense ajut o assistència (algú que ho necessita).

Egocenstrisme⁷: Un estat cognitiu en el qual el subjecte no és capaç de sortir de si mateix; veu el món únicament des del seu punt de vista i, per tant, és incapaç de veure punts de vista diferents del seu. Bàsicament no es dóna per motius emocionals, sinó perquè la intel·ligència no ha arribat encara a la capacitat de descentrar-se del seu punt de vista.

Entorn restrictiu: Aquell entorn que redueix a límits més estrets.

Eros⁷: Terme mitjançant el qual els grecs designaven l'amor i el Déu Amor. Freud l'utilitzava en la seva última teoria de les pulsions per a designar el conjunt de les pulsions de vida, oposant-les a les pulsions de mort.

Esquizoide: Persona introvertida, insociable i donada a la fantasia, amb un desenvolupament psíquic que pot conduir a l'esquizofrènia.

Frustració: Estat de qui resta privat d'una satisfacció que creu que li correspon.

Gargot: Traç imperfecte com és ara les lletres traçades per una mà poc traçada a escriure.

Impulsivitat: Dit d'una persona: Que sol parlar o procedir sense reflexió ni cautela, deixant-treure per a la impressió del moment. Aquella que es guia per els impulsos naturals.

Inconscient⁷: Per a Freud, és el sistema que apareix caracteritzat pel fet que tots i cada un dels processos que el constitueixen no són accessibles a la consciència. Allò reprimat és el prototip de l'inconscient. Es presenten dues classes d'inconscient: l'inconscient latent, capaç de consciència, i allò reprimat, incapaç de consciència. L'inconscient, doncs, conté totes les pulsions bàsiques i també tots els pensaments apartats de la consciència.

Jo (ego)⁷: És, segons Freud, aquella instància psíquica que sorgeix quan una porció de l'*id*, sota la influència del món exterior, aconsegueix un especial desenvolupament o transformació, que actua com a intermediari entre l'*id* i el món exterior. És regit pel principi de realitat. No és sempre conscient.

Malaptesa: Manca de destresa, d'aptesa. És el que en castellà anomenem "torpeza".

Mecanismes de defensa⁷: Són diferents tipus d'operacions o estratègies que utilitza el jo per a reduir l'ansietat o l'angoixa que li produeix una situació traumàtica que el subjecte no pot controlar. Els mecanismes de defensa no resolen el problema bàsic, perquè no eliminen la situació frustradora, però, en canvi, redueixen l'ansietat i fins i tot la poden eliminar.

Negació⁷: Procés pel qual el subjecte, tot i haver formulat un dels seus desitjos, les seves idees o els seus sentiments reprimits fins en aquell moment, continua defensant-se negant que li pertanyen.

Organicitat: Organicitat és un concepte etiològic, és a dir, un concepte relacionat amb les causes de les malalties. Es diu que un signe o símptoma és indicador d'organicitat quan cal suposar que la causa en orgànica o física (en oposició a una causa psíquica). Per exemple, tests com el Rorschach o el Bender indiquen organicitat, el que significa que no només avaluen variables psíquiques com personalitat o intel·ligència, sinó també malalties mèdiques, és a dir, d'origen orgànic, com poden ser problemes neurològics, tumors i / o cardiopaties , etc.

Paranoia: Psicosi caracteritzada per l'aparició en el malalt d'idees delirants i obsessives, generalment de grandesa, de persecució, d'anormalitat somàtica, etc., articulades lògicament.

Pertorbació: Dit d'allò que provoca confusió o desordre físic o mental (en algú).

Principi de plaer⁷: En la teoria d Freud, el conjunt de l'activitat psíquica té com a finalitat evitar el desplaer i procurar plaer. Atès que el desplaer va lligat a les quantitats d'excitació, i

el plaer a la disminució d'aquestes quantitats, el principi del plaer constitueix un principi econòmic. Funciona segons les lleis del procés secundari.

Principi de realitat⁷: En la teoria de Freud, s'aparella amb el principi del plaer, el qual modifica. En la mesura en què aconsegueix imposar-se com a principi regulador, la recerca de satisfacció no es realitza pels camins més curts, sinó per camins més llargs, i ajorna el seu resultat en funció de les condicions imposades pel món exterior. Funciona segons les lleis del procés secundari.

Psicosi: Malaltia mental caracteritzada per una alteració global de la personalitat amb alteració greu del sentit de la realitat.

Pulsió⁷: En la teoria de Freud, l'instint és un concepte límit entre el que és anímic i el que és somàtic, com un representant psíquic dels estímuls procedents del cos, que arriben a l'ànima. Entès així es denomina *pulsió*.

Realisme intel·lectual⁷: Per a Piaget, és un element del pensament preconceptual segons el qual el nen té contacte amb la realitat, però no tal com és, sinó tal com pensa que és o, millor, tal com voldria que fos.

Regressió⁷: Dins d'un procés psíquic que comporta una trajectòria o un desenvolupament, la regressió és el retorn en sentit invers, a partir d'un punt ja aconseguit, en un altre situat anteriorment.

Reticència: Efecte de no dir sinó en part, o de donar a entendre clarament, i d'ordinari amb malícia, que s'oculta o es calla alguna cosa que hi hagués o pogués dir-se. Reserva, desconfiança.

Superjò (superego)⁷: És, per a Freud, aquella instància psíquica de la personalitat que, deslligada del jo, pren el mateix jo per objecte. Constitueix la consciència moral del jo i prové de les prohibicions paternes interioritzades. Normalment és inconscient, però alguns aspectes en poden ser conscients.

Traçat: Línia o conjunt de línies d'un gràfic, d'un dibuix, d'un pla.

⁷PERE CASTELLVÍ I MASJUAN, *Psicologia del pensament*, Edicions Proa/Universitat Ramon Llull, Barcelona, 1997. Glossari

